

הישיבה המאה-ועשרים-שע של הכנסת השישית

יום רביעי, ט"ו טבת תשכ"ז (28 בדצמבר 1966)

ירושלים, הכנסת, שעה 11.01

א. שאילתות ותשובות

2. הצעתו החדשה של המהנדס זרחין להמתקת מי ים

חבר-הכנסת נ. פלד שאל את שר הפיתוח ביום ז' טבת תשכ"ז (20 בדצמבר 1966):

ועדת זרחין בראשות פרופסור חנין מן הטכניון בחיפה, שנתמנתה על-ידי שר הפיתוח בקשר לתכנית להקים מפעל המתקה נסיוני על-פי שיטת זרחין, סיימה את עבודתה והגישה דין-וחשבון לשר הפיתוח.

בקשר עם זה אתכבד לשאול:

1. מה הן המלצות הוועדה?

2. מה הן הפעולות שיפעל משרד הפיתוח בעקבות המלצות הוועדה הנ"ל?

שר-הפיתוח מ. קול:

1. הוועדה שמונתה על-ידי משרד הפיתוח לבדיקת ההצעות התדרושת של המהנדס זרחין, בקשר להתפלת מי ים, הורכבה כדלקמן: פרופ' מאיר חנין (מהטכניון בחיפה), יושב-ראש; חברים: אריאל אריאלי, מהנדס חיים גירון, מר שלהבת פרייזר (ממכון ויצמן למדע) וד"ר דוד פרנקל.

בזמנו הציע המהנדס זרחין להקים מיתקן מסוג חדש להתפלת מי ים בשיטת ההקפאה. לפי דבריו, הצעתו היא חידוש לגבי המיתקנים הקיימים שפותחו על-ידי החברה „מיתקני התפלה בע"מ" (תהליך זרחין) שהוקמה לפני מספר שנים ביזמת משרד הפיתוח. לפי הצעותיו יש להקים מיתקן שיפיק 50 טון מים מתפלים לשעה ביחידה אחת.

כיום מפיקות יחידות שהוקמו באילת עד 17 טון מים מתפלים לשעה ובמחיר שעולה במקצת על לירה אחת לטון. המיתקן החדש המוצע על-ידי מר זרחין היה מוזיל (אם יתאמתו הנתונים) את הוצאות הייצור ב-40% בערך.

הוועדה העריכה שמחיר המיתקן המוצע עשוי להיות כ-2 מיליון לירות (בכלל זה חצי מיליון לירות למחקר ופיתוח).

לפי דעת הוועדה, חסרים נתונים בסיסיים על פעולות המרכיבים הראשיים שבהצעות המהנדס זרחין, לכן, הקמת המיתקן בלי ניסויים בסיסיים ובלי פיתוח מוקדם תגרום הוצאות מיוחדות ותעכב את הגשמת רעיונותיו של הממציא. בהתאם לכך ממליצה הוועדה שתיתן למהנדס זרחין אפשרות למהל ניסויים ופיתוח של כמה אלמנטים יסודיים, כדי לברר את התכונות של התהליכים המוצעים על-ידו ולהשיג נתוני תכנון. הניסויים יוכלו להיערך על-ידי שלוב במערכות הקיימות כיום במיתקני תל-ברוך של חברת „הנדסת התפלה", או על-ידי מיתקני ניסוי מיוחדים. אם הניסויים באחד או באחרים מן הנושאים יוכתרו בהצלחה, ממליצה הוועדה להמשיך בפיתוח ולהקציב לכך סכומים נוספים.

2. במשרד הפיתוח מתחייבים בחיוב להמלצות הוועדה. בהצעת התקציב החדש הוכנס סכום של 300,000 ל"י לביצוע המחקרים הנ"ל.

היו"ר ט. סנהדראי:

הנני מתכבדת לפתוח את ישיבת הכנסת. ראשונה נשמע שאילתות ותשובות.

1. מחירי טיסה לישראל

חבר-הכנסת ד. לוי שאל את שר התיירות ביום י"ז בכסלו תשכ"ז (30 בנובמבר 1966):

בעתון „הצופה" מיום 7 בנובמבר 1966 התפרסמה ידיעה, לפיה ישנם חיירים הנמנעים מלבקר בארץ בשל מחירי טיסה גבוהים.

אודה לכבוד השר אם יואיל להשיבני:

א. מה הם מחירי הטיסות לישראל לעומת מחירי הטיסות למדינות אחרות באזורנו?

ב. מה בועזו לעשות בענין זה על מנת להגביר את התיירות לישראל?

שר-התיירות מ. קול:

א) 1. בדבר פרטים על מחירי הטיסות לישראל, על השואל לפנות לשר התחבורה, האחראי על מדיניות התעופה. מצדי עלי להעיר שמחירי הטיסות הקבוצתיות הקיימים אצלנו, קיימים גם לגבי כל הארצות השכנות, אלא שבנוסף על כך קיימות לארצות, אלו גם טיסות שכר, מה שאין כן לגבי ישראל.

2. כן קיים מחיר לנוסע יחיד מארצות-הברית לארצות ערב, באותו הסכום כנו בטיסה קבוצתית, מה שלא קיים לגבי ישראל.

3. קראתי על המחירים המוזלים שהוחלט עליהם בוועידת יאט"א ברומא, שייכנסו לתוקפם מן האחד באפריל 1967. מובן שאני שמח על ההוזלות במחירי הטיסות, אולם לדעתי, מבחינת התיירות, לא ישתנה המצב בהרבה, מכיוון שתהיינה הוזלות לכל הארצות בעולם, והמחירים המוזלים יחולו גם על הארצות השכנות כלגבי ישראל, אלא ששוב תהיינה מותרות טיסות שכר לארצות השכנות, בו בזמן שהן אסורות לגבי ישראל.

ב) לדעתי, אין שום הצדקה באפליית ישראל לרעה לעומת המדינות השכנות במה שנוגע לטיסות השכר. כל מה שנתנה יאט"א לכל האזור, צריך להיות קיים גם לגבי ישראל. לדעתי, אסור לנו לתת לקפת את עצמנו מבחינה זאת. כן יש להגביר את תודעת התיירות בקרב העם בישראל, להעלות את רמת השירותים ולעשות את המכסימום למניעת התייקר רויות ואף להוזיל את השירותים. לצורך זה אישרה הממשלה את הצעתי להכיר בענף התיירות כענף יצוא ולתת לו את כל התמריצים שאפשרו הגשמת מדיניות כזאת. אולם כל התמריצים האלה יהיו טובים וחשובים במידה שיגיעו תיירים לישראל, ובואם תלוי במידה רבה במחירי הטיסה ובדרכי הטיסה.

4. טיפול המשטרה בתלונתו של מר אורי אורן נגד קולנוע "מקסים" בתל-אביב

חבר-הכנסת א. אבני שאל את שר המשטרה ביום י' בכסלו תשכ"ז (23 בנובמבר 1966):

בגליון "ידיעות אחרונות" של יום 14 באוקטובר 1966 מספר מר אורי אורן על מקרה שאירע לו. בשעתו רכש מר אורן ווג כרטיסים בקופת קולנוע "מקסים" בתל-אביב תמורת שש לירות. צוין על גבי הכרטיסים כי מקום המושב באולם הקולנוע הוא בשורה השביעית. על-פי המחירון התלוי בצד קופת הקולנוע, מחיר הכרטיסים באותה שורה הוא חמש לירות. מר אורן הזמין איש משטרה (סמל) וקבל לפניו על הפקעת מחירים. לטענתו, לא שעה סמל המשטרה לתלונתו. בעקבות סירובו של סמל המשטרה לטפל בענין, הגיש מר אורן תלונה בתחנת המשטרה כנגד סמל הנוגע בדבר וכן גם כנגד בעלי הקולנוע על הפקעת מחירים.

בהמשך כתבתו מספר מר אורן כי פנה לדובר המשטרה, מר י. נש, וזמר נש הבטיחו כי יקבל תשובה תוך שבועיים ואז יודיעוהו מה עלה בגורל תלונתו. רק כעבור מספר חודשים, לאחר שחזר ופנה לדובר המשטרה ופנה לאחר מכן גם למפקח הכללי של המשטרה, קיבל תשובה ובה צוין כי הוחלט שלא לנקוט כל הליכים כנגד המעורבים בענין.

שאלותיו הן:

1. האם הפרטים הנ"ל הכלולים בכתבה הם נכונים?

2. אם הם נכונים —

א. מדוע הוחלט שלא לנקוט הליכים משפטיים או משמעתיים כנגד בעלי בית-הקולנוע והסמל המעורב בענין?

ב. מדוע השתהה תשובת דובר המשטרה והמפקח הכללי של המשטרה במשך חודשים ארוכים?

שר-המשטרה ב. ש. שיטתית:

1. הפרטים הכלולים בכתבה נכונים בחלקם בלבד.

2. א. מר אורי אורן הגיש את תלונתו ביום 3 בנובמבר 1965 במטה הנפה הצפונית, אשר ראה בה תלונה נגד קולנוע "מקסים". תלונה זו קיבלה טיפול מלא. נגד הנהלת הקולנוע נפתח תיק וחומר החקירה הועבר לפרקליטות המחוז.

ב. רק בשלב מאוחר יותר פנה מר אורן, ששימש אז דובר משרד החינוך, טלפונית לראש המחלקה ליחסי ציבור ובפיו תלונה על התנהגותו של סמל המשטרה, בנוסף לתלונה הנ"ל. לתלונתו הנוספת הזאת לא נמצא כל יסוד, כשם שלא נמצא שום פגם בהתנהגותו של הסמל.

בשל משגה משרדי לא הועברה תוצאת הבירור למר אורן, אלא באיחור רב, במכתבו של סגן מפקד מחוז תל-אביב.

על משגה משרדי זה יש להצטער.

5. טיפול המשטרה בתלונתו של מר נ. זהבי נגד שומרי ראשה של הגברת מרים אשכול

חבר-הכנסת א. אבני שאל את שר המשטרה ביום כ"ד בכסלו תשכ"ז (7 בדצמבר 1966):

בשבועון "העולם הזה" מיום 30 בנובמבר 1966 סופר על צלם עתונות תל-אביבי מר נ. זהבי, אשר ניסה לצלם את הגברת מרים אשכול, אשת ראש הממשלה. שומרי ראשה של הגברת אשכול ציוו על מר זהבי הנ"ל להסתלק מן

3. עדותו של מר יעקב אייזנברג במשפטם של הפושעים הנאציים האחים מאואר בווינה

חבר-הכנסת ש. מיקונים שאל את שר המשטרה ביום כ"ח בחשוון תשכ"ז (11 בנובמבר 1966):

בעתון "מעריב" מיום 25 באוקטובר 1966 נמסר על הודעתו של עד ישראלי מטעם הסניגוריה במשפט פושעי המלחמה, האחים וילהלם ויוהן מאואר, האחראים לטבח היהודים בעיר סטאניסלאב שבפולין. העד, יעקב אייזנברג מיפו, מסר בעדותו לפני קצין המשטרה הישראלית לנדסברג, כי עורך-דין גרמני מקובלנץ כתב לו כי יוכל לקדם את ענין הפיצויים האישיים שלו מגרמניה, אם יעיד לטובת האחים מאואר, מאחר שהיה כלוא או בסטאניסלאב. בעדותו בבית-המשפט בווינה טען העד כי הקצין לנדסברג סילף את דבריו בפרוטוקול בשפה הגרמנית.

אי לואת הנני לשאול את כבוד השר:

א. האם מוכן כבוד השר להורות על עריכת חקירה בנסיבות מסירת העדות לפני הקצין לנדסברג ואמיתות הטענה כי העדות סולפה בתרגום?

ב. אם החקירה אמנם תוכיח כי אין שחר לדבר — האם יהיה מוכן כבוד השר להורות על הגשת כתב אישום נגד העד יעקב אייזנברג על-פי חוק עבירות חוץ?

שר-המשטרה ב. ש. שיטתית:

א. בראשית אוקטובר 1966 פנתה השגרירות האוסטרית למדור לחקירות פשעי-נאצים וביקשה פרטים ביחס ליעקב אייזנברג הגר מיפו, אשר לדבריה הציע את עצמו כעד במשפט האחים מאואר שעמד להתקיים בווינה.

הנ"ל הוזמן לחקירה למדור לחקירות פשעי-נאצים בתאריך 10 באוקטובר 1966 ונחקר על-ידי רס"ל לנדסברג. כנהוג במקרים דומים, נשאל העד באיזה שפה מעדיף להעיד והוא בחר בשפת האדיש. החקיר לנדסברג הזמין את הכתבנית הגרמנית — הגב' א. נוימן — חקר את העד באדיש ובנוכחות העד הכתיב את העדות בגרמנית לגב' נוימן. בין היתר סיפר אייזנברג, כי הגיש בקשת פיצויים מגרמניה כעד התפסה שביה בגטו בעיר סטאניסלאב שבפולין. אולם הוא מתקשה להשיג הוכחות בקשר לתביעתו זו. הוא הוסיף וסיפר כי בהיותו בסטאניסלאב עבד באורוות הסוסים של ראש הגסטפו קריגר ובהזדמנות אחת התרגן קריגר על עובדי האורוות, ירה בשומר יהודי וגם רצה להרוג אותו. אז התערב אחד האחים מאואר באומרו, שמוטב להשאירו לעבודה. כתוצאה מהתערבות זאת הוא ניצל.

אייזנברג סיפר לחוקר כי עובדות אלה היו ידועות לעורך-דין הגרמני בקובלנץ אשר טיפל בתביעת הפיצויים שלו. לכן הציע עורך-דין, שאולי — אם יעיד במשפטו של מאואר — יוכל לקבל אישור מהלה כי אכן היה אייזנברג בגטו סטאניסלאב. בעקבות זאת, הציע את עצמו כעד במכתב ששיגר לבית-המשפט בווינה.

העדות, שנרשמה כאמור בגרמנית, הוקראה לפני העד, אשר מכין היטב את השפט, והוא אישר את נכונותה.

איני יודע באילו חלקים מן העדות כפר העד בזמן שהופיע בבית-המשפט האוסטרי.

ב. איני יודע לאיזו עבירת חוץ מתכוון חבר-הכנסת מיקונים בסעיף ב' בשאלתו, — אך ברור שגם אילו הוכח שאייזנברג שיקר בבית-המשפט בווינה, אין חוק עבירות חוץ חל על מקרה מסוג זה.

שאינה יכולה לצאת, מכיוון שהצלם של... "העולם הזה" רוצה לצלמה... איש ג' ביקש ממני להוציא את הצלם מהמקום מיד. תפסתי אותו ביד וליוויתי אותו לצד השני של הכביש". שאלותי הן:

1. האם משהו מעובדי משרד הבטחון ממונה על שמירתה של הגברת אשכול?
2. האם העובדות הנ"ל הן נכונות?
3. האם עוסקים עובדי משרד הבטחון בעבודה משטרה תית?
4. אם אינם עוסקים בעבודה משטרתית — מדוע (אם בכלל) נקראו עליידי המשטרה לעזרת הגברת אשכול?

שר-המשטרה ב. ש. שיטתית:

1. שאלה זו אינה נוגעת לשר המשטרה.
2. ביום 19 באוקטובר 1966 באה דעיית ראש הממשלה לחנות צעצועים ברחוב דיזנגוף. צלם יתונות ושמו נתן זהבי הבחין בה וניגש לפתח החנות כדי לצלם. היות והגב' אשכול לא היתה מוכנה להצטלם, פנה אחד ממלוויה אל הצלם וביקשו לכל יצלם, אך הלה התעקש וסירב לעזוב את המקום. בינתיים התאסף קהל רב, וכאשר אשת ראש הממשלה ביקשה לחלצה מן המצב, הזמין המלווה עזרה. במקום הגיע עוד מלווה, שתפס את הצלם והרחיקו מן המקום.
3. בעקבות תקרית זו התלונן מר זהבי הנ"ל במשטרה על תקיפה ותלונתו קיבלה טיפול רגיל. השניים הכחישו כי תקפו את מר זהבי, ובנסיבות אלה לא מצאה המשטרה מקום להגשת תביעה. הודעה על כך נמסרה למתלונן.
3. לא.
4. איני רואה צורך להשיב.

8. שיבושי תנועה בדרכים עקב מלאכתם של חוקרי תאונות

חבר-הכנסת ד. לוי שאל את שר המשטרה ביום ו' בטבת תשכ"ז (20 בדצמבר 1966):

בעקבות תאונות דרכים בכבישים בין-עירוניים נגרמים מכשולים למשתמשים בדרך על-ידי הרכב המעורב בתאונה שנשאר על הכביש וכמציאה מעבודת הבוחנים החוקרים.

אודה לכבוד השר אם ישיביני:

אילו אמצעים נוקט משרד המשטרה כדי לצמצם את המכשולים במקרים כאלה ולדאוג לתנועה סדירה?

שר-המשטרה ב. ש. שיטתית:

קיימות הוראות לבוחני התנועה — והם פועלים לפיהן — לסיים את מלאכתם ההכרחית במהירות האפשרית ולדאוג לתנועה סדירה.

בין האמצעים הנהוגים לשם כך אוכרי, לדוגמה, צילום זירת התאונה ומצב כלי-הרכב.

יחד עם זאת, אין להימנע משיבושים בתנועה שהם תופעת לוואי הכרחית של תאונות דרכים.

9—10—11. תגובת משרד החוץ על ספרו של הגנרל פון הורן

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר החוץ ביום כ"ו בחשוון תשכ"ז (9 בנובמבר 1966):

ב"ניו יורק הראלי טריביון" מיום 1 בנובמבר 1966 מסופר כי בדו"ח ישראלי שנשלח בשעתו למר ראלף באנץ,

המקום, ומשלא הסתלק, הוכה, לטענתו, עליידי השומרים - הנ"ל, שהיו עובדי משרד הבטחון.

מר זהבי התלונן על המקרה במשטרה. לדבריו, הודיעה לו המשטרה שלא תטפל בתלונתו.

שאלותי הן:

1. האם חקרה המשטרה אם הוכה מר זהבי עליידי עובדי משרד הבטחון?

2. אם הוכה —

א. האם החליטה המשטרה שלא לטפל בתלונתו?

ב. אם הוחלט שלא לטפל בתלונתו — מדוע הוחלט כן?

שר-המשטרה ב. ש. שיטתית:

לשאלה 1. כן.

לשאלה 2 (א). כן.

(ב). לאור תוצאות החקירה.

6. גרירת מכוניות עליידי המשטרה תוך פריצת הדלת

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר המשטרה ביום כ"ז בכסלו תשכ"ז (7 בדצמבר 1966):

פנו אלי בעלי מכוניות, שמכוניותיהם נגררו עליידי המשטרה תוך פריצת הדלת.

שאלותי הן:

1. האם נוהגת המשטרה לפרוץ דלתות של כלי רכב, כשהיא מחליטה לגרור רכב כלשהו החונה במקום בו אסורה החניה?

2. אם כן — על סמך מה מבוצעת הפריצה הנ"ל, אילו שיקולים מנחים את השוטרים בהחלטתם אם לפרוץ או לא לפרוץ את דלת כלי-הרכב?

שר-המשטרה ב. ש. שיטתית:

1. במקרים מסויימים של צורך לגרור מכוניות החונות בניגוד לחוק, כאשר אין מכונית גרר בנמצא, או כאשר המכונית חונה בצורה שאינה מאפשרת את חיבורה למכונית גרר, פותחים את דלתותיה, מתניעים אותה ומזיזים אותה מן המקום בו היא גורמת מכשול לתנועה תקינה.

2. השיקול היחיד הוא לסלק את המכשול במינימום סיכון של גרימת נזק למכוניות.

7. עובדים של משרד הבטחון כשומרי ראשה של רעיית ראש הממשלה

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר המשטרה ביום ו' בטבת תשכ"ז (20 בדצמבר 1966):

בשבועון "העולם הזה" מיום 30 בנובמבר 1966 מצוטטת עדותו של עובד משרד הבטחון, אשר נמסרה בתיק משטרתית של משטרת ישראל תל-אביב, בעקבות תלונתו של צלם עתונות מר נתן זהבי שהוגשה על תקיפה.

בעדותו אומר איש משרד הבטחון כולקמן: "בשעה שש וארבעים בערך נקראנו באופן דחוף עליידי קריאה טלפונית של המשטרה דרך המטה הארצי, שהגברת אשכול, אשת ראש הממשלה, נמצאת במצוקה ברחוב דיזנגוף 135. נסענו מיד במכונית למקום, אני ואיש ג'. במקום הזה ראינו התקהלות. זה היה ליד חנות צעצועים. נכנסנו מיד פנימה ושאלנו איפה הגברת אשכול. היא היתה אחרי וילון בחנות. אמרה לנו

אשר נתפרסם בחוץ-לארץ לפני זמן קצר. אנסה להשיב באחת על השאלות של חברי-הכנסת זאב צור, מיכאל חוני, אורי אבנרי ושלמה כהן-צידון.

מבחינת תוכנו, סגנונו והנימה האישית השזורה בו, אין הספר ראוי לתגובה כלל, מה גם שמידות הנימוס והטעם הטוב אינן מרשות התייחסות מפורטת לכתוב בו. עם זאת, אין לעבור בשתיקה על מגמת המחבר לסלף את דמות המדינה, אישה וצבאה בעיני העולם. אין לי אלא להביע לפני הכנסת סלידה מהתגלות פומבית זו של אבדן כל חוש מידה ואמת. מוצדקת הביקורת הקשה שנמתחה עליו בשבייה ובמדינות אחרות.

הי"ר ט. סנהדראי:

שאלה נוספת לחברי-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
האם כבוד שר החוץ אינו חושב, כי ביחס לחומרת הטענות הספציפיות הכלולות בספר לגבי מישורים שונים של התנהגות מדינתנו, טעון הדבר סתירה והפרכה מפורטת כלשהי?

שר-החוץ א. אבן:

במשך החוץ מתנהל דיון על האפשרות לפרסם הערות מפורטות על כמה מן הדברים והטענות הכלולים בספר, אך טרם באנו לידי מסקנה אם כדאי להתייחס לספר זה התייחסות מפורטת כלשהי.

הי"ר ט. סנהדראי:

שאלה נוספת לחברי-הכנסת כהן-צידון.

שלמה כהן-צידון (נח"ל):

אם ירצה עתונאי ישראלי לפרסם ספר תשובה לספרו (שכולנו מוקיעים את תוכנו ומגמתו) של גנרל פון הורן, האם מוכן המשרד, שכבודו עומד בראשו, להמציא לאותו עתונאי כל חומר המתייחס למהות היחסים בין משרד החוץ לבין גנרל פון הורן, כגון התכתבות, תלונות של משרד החוץ הישראלי נגד גנרל פון הורן והצוות שפעל בפקיחו?

שר-החוץ א. אבן:

עתונאי כי יפנה אל משרד החוץ, יקבל עזרתו של משרד והנחיותיו לגבי היחסים בין ממשלת ישראל לבין מטה המשקיפים של האו"ם.

13. היחסים בין עובדי משרד החוץ ובין הגנרל פון הורן בזמן שהותו בארץ

חברי-הכנסת א. אבנרי שאל את שר החוץ ביום כ"ו בחשוון תשכ"ז (9 בנובמבר 1966):

הגנרל קארל פון הורן, כי שהיה ראש מטה המשקיפים בירושלים, פרסם לאחרונה ספר, שיצא לאור בשבייה, ובו מאשים הגנרל השבוי את ישראל באחריות לתקריות בגבול ישראל.

כתארו את האמצעים לקנות לכות אנשי מטה, אימר פון הורן שגם עליו לא פסחו, והטילו על ישראלי לברר, אם הוא מעדיף מאהבות ישראליות או ערביות.

כן מכיל הספר התקפות על גולדה מאיר, ולטר איתן ושיירות הביון הישראליים, שלדברי הגנרל חיבלו בעבודתו.

שאלותי הן:

1. האם היתה תגובה מצד משרד החוץ על פרסומו של

הגנרל?

2. אם היתה תגובה — מהי והיכן פורסמה?

סגן המזכיר הכללי של ארגון האומות המאוחדות, הואשם הגנרל פון הורן במעשי ריגול, לטובת מדינות ערב.

שאלותי הן:

1. האם הידיעה הנ"ל נכונה?

2. אם היא נכונה —

א. מתי נתגלה כי הגנרל פון הורן עוסק בריגול?

ב. האם ניתן לו לשהות בישראל לאחר שנחבר כי הוא עוסק בריגול?

ג. אם כן — מדוע ניתן לו?

חברי-הכנסת מ. חוני שאל את שר החוץ ביום ב' בכסלו תשכ"ז (15 בנובמבר 1966):

בעתונות נתפרסמה לאחרונה תמצית מספרו של הגנרל פון הורן, מי שהיה ראש משקיפי האומות המאוחדות בארץ, בו הוא מטיל האשמות כבדות על שלטונות ישראל בתחומים שונים.

אודה לך אם תואיל להשיבני:

א. האם המובאות מתאימות למקור שבספר?

ב. אם כן — היש שמץ מן האמת בהאשמות קשות אלה?

ג. אם לאו — האם בדעת השר להגיב על הוצאת לעז זו, ובאיוז דרך?

חברי-הכנסת ז. צור שאל את שר החוץ ביום ג' בכסלו תשכ"ז (16 בנובמבר 1966):

בעתונות פורסמו לאחרונה קטעים מספרו האוטוביוגרפי של הגנרל פון הורן, לשעבר ראש המטה של משקיפי האומות המאוחדות בישראל, העומד להופיע בהוצאת "קאסלס" בלונדון.

לפי המובאות בעתונות משמץ פון הורן בספרו זה את מדינת ישראל, הממשלה ומשרד החוץ.

אבקש לענות לי:

1. האם הובא תוכנו של הספר לידיעתך?

2. האם המובאות שפורסמו בעתונות הן נכונות?

3. האם יש בדעתך לענות על ההשמצות כלפי המדינה המובאות בספר?

חברי-הכנסת ש. כהן-צידון שאל את שר החוץ ביום ט' בכסלו תשכ"ז (22 בנובמבר 1966):

בעתוני הארץ ובחוץ-לארץ מתפרסמים קטעים מזכרוני נחתי של ראש משקיפי האומות המאוחדות לשעבר, גנרל פון הורן, החדורים רוח בלתי-ידידותית מובהקת כלפי מדינת ישראל, מסודותיה ואורחיה, והמלאים תיאורים המסלפים את המציאות.

כבוד השר מתבקש להשיבני:

1. האם הוגשה מחאה למזכיר האומות המאוחדות או לכל גורם אחר בנידון זה?

2. מה הם הצעדים שכבוד השר עומד לנקוט או כבר נקט כדי להפריך את המובא בזכרונותיו של פון הורן והמהווים דיבה נגדנו?

שר-החוץ א. אבן:

ברשותכם אענה במקובץ על כמה שאלות בנושא הנדון.

נשאלתי עליידי ארבעה חברי כנסת לתגובתי על ספרו של הגנרל פון הורן, יושב-ראש מטה משקיפי או"ם לשעבר,

שר-החץ א. אבן:

1. כאשר נכנס אדם לישראל באשרה שניתנה לו על גליון נפרד, אין מטביעים את החותמות במסמך הנסיעה, אלא בגליון. לכן התשובה לשאלה הראשונה, חיובית.
2. במקרה זה, נציגי ארגון התעופה האזרחי נכנסו באשרות שניתנו בשגה בגליונות נפרדים, ועל כן לא הוטבעו מסמכי הנסיעה שהיו בידיהם כחותמת היציאה בעזובם את הארץ. הוראות נשלחו לנציגויות, כדי למנוע מקרים דומים.
3. לא. המשרד האזרחי למזרח התיכון של הארגון הבין-לאומי לתעופה אזרחית הוקם ב-1946. עם הצטרפותו לארגון ביוני 1949 הועמדנו, איפוא, לפני עובדה קיימת.

נציגי ישראל דנו בהודמנויות שונות עם הנהלת הארגון בבעיית מיקומו של המשרד האזרחי בקהיר והקשיים הנובעים מכך לגבי ישראל. ישראל תבעה מן הארגון לאפשר לנציגים ישראלים גישה חופשית למשרד האזרחי ולאירועים אזרחיים של הארגון. לחלופין נדרשה העברת אירוע למדינה שיש אליה גישה חופשית לנציגים ישראלים. במאי 1960 מנענו בדרך זו קיומו של כנס טכני בקהיר והוא הועבר לטהרן.

4. מן התשובות שקדמו יסתבר, כי נציגי האו"ם וסוכ' גיוותיו המיוחדות, המגיעים לישראל בשליחות רשמית, מקבלים את האשרות ואת כל החותמות המקובלות במסמך הנסיעה שבידיהם.

15. שגרירות ישראל בצרפת

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר החץ ביום ד' בחשוון תשכ"ז (18 באוקטובר 1966):

1. מהו מספר העובדים המועסקים על-ידי שגרירות ישראל בצרפת?
2. בשנתון של ממשלת צרפת, המפרט את הדיפלומטים הבכירים בצרפת, מופיעים 43 דיפלומטים ישראלים — האם מספר זה נכון?
3. מן השנתון הנ"ל נובע כי ישראל מופיעה מבחינת מספר המועסקים על-ידיה, במקום השלישי בין נציגויות העולם בפאריס — האם הידיעה הנ"ל נכונה?
4. מהי ההצדקה להחזקת מספר כה רב של דיפלומטים ישראלים בכירים בצרפת?
5. אילו תפקידים ממלאים הדיפלומטים הבכירים בשגרירות ישראל בפאריס (מה תפקידו של כל אחד ואחד מהם)?
6. האם השגרירות הישראלית בפאריס היא הגדולה בין שגרירויות ישראל בחוץ-לארץ?
7. אם אינה הגדולה ביותר —
- א. אילו שגרירויות ישראליות גדולות ממנה?
- ב. כמה אנשים מועסקים בכל אחת משגרירויות אלה?
- ג. כמה מבין המועסקים בשגרירויות אלה נחשבים לדיפלומטים בכירים?
8. האם מצויות בצרפת נציגויות מטעם משרדים ממשלתיים אחרים, בנוסף על שגרירות ישראל?
9. אם כן — מטעם אילו משרדים ואילו נציגויות?

שר-החץ א. אבן:

היקף שגרירות ישראל בפאריס ומספר עובדיה משקפים נאמנה את היקף הפעולות והתפקידים של שגרירות זו. אלה משתרעים על שטחים מדיניים, כלכליים, תרבותיים, מדעיים ועוד. אין זה מקובל לסרט תפקידיו ופעולותיו של כל אחד

3. האם היחסים בין עובדי משרד החץ לבין הגנרל השבדי, בזמן שכיהן בישראל, היו תקינים?
4. אם לא היו תקינים — מה היו הסיבות לכך?
5. האם האשמותיו הנ"ל של הגנרל השבדי הן נכונות?
6. האם הוטל על עובד כלשהו של משרד החץ לברר איזה סוג נשים חביב על הגנרל?
7. האם משרד החץ רואה כאחד מתפקידיו למלא אחר תחביבים ונטייתיהם האישיות של נציגי אומות מאוחדות או נציגים דיפלומטיים אחרים המכהנים בישראל?

שר-החץ א. אבן:

אין לי מה להוסיף על התשובה שהשיבותי זה עתה על שאילתה אחרת של חבר-הכנסת אבנרי באותו הנושא.

הי"ר ט. סנהוראי:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

עם כל הכבוד לשר החץ, השאילתה הנדונה הוגשה אחרי השאילתה הקודמת. אחרי תשובת השר לשאילתה, למעשה הזמין אותי שר החץ להגיש שאילתה נוספת, על מנת לאפשר לו לענות על השאלות המפורטות בשאילתה זו, אחרת ייווצר פרסוטאום מובילה.

שר-החץ א. אבן:

לאחר התייעצות עם נשיאות הכנסת, מצאתי לנכון להשיב במקובץ תשובה קצרה ומרוכזת על חמש השאילתות שכולן נוגעות לתגובת משרד החץ והממשלה על ספרו של הגנרל פון הורן. על הנושא הזה, ספרו של הגנרל פון הורן, אין לי הערות נוספות על אלה שכבר מסרתי בכנסת.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

יש פה אי-הבנה.

הי"ר ט. סנהוראי:

אם יש משהו הטעון בירור, תוכל לפנות למשרד החץ במישרים.

14. יציאתם של נציגי הארגון הבין-

לאומי לתעופה אזרחית מישראל בלי חותמות ישראליות בדרכוניהם

חבר-הכנסת מ. בן-פורת שאל את שר החץ ביום כ"ו באלול תשכ"ו (11 בספטמבר 1966):

"מבט חדש" בגליון מס' 51 מיום 10 באוגוסט 1966 סוקר את ביקורם הרשמי של שני מפקחים מטעם הלשכה האזרחית של ארגון התעופה האזרחי. בסקירה צויין, כי השניים סירבו להסביע דרכוניהם בחותמות ישראליות ופקידו נמל התעופה קיבלו הוראה להרשות יציאתם ללא הטבעת הדרכונים.

רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם העובדות נכונות?
2. מי הורה על כך ומה היו השיקולים?
3. האם קיימת החלטה בממשלה להשלים עם ישיבתו של ארגון התעופה האזרחי בקהיר?
4. האם אי-הטבעת חותמות ישראליות בדרכוניהם של נציגי ארגון התעופה אין פירושה פגיעה בריבונותה של המדינה?

ממשלת ישראל תגב בסיפוק אם נציג א"ם ימצא דרך לשכנע את סוריה לשתף פעולה בוועדה לשם השגת אותן המטרות אשר לשמן הוקמה.

17. אומדן הרכוש השודד והנזקים החומריים שגרמו הנאצים לעם היהודי
חבר-הכנסת ז. צור ושאל את שר החוץ ביום ב' בכסלו תשכ"ז (15 בנובמבר 1966):

בעתון "הארץ" מיום 14 בספטמבר 1966 נתפרסם מאמר — "פיצויים והשבת הגול" על האומדנים השונים שנערכו לקביעת הנזקים החומריים שנגרמו לעם היהודי. במאמר נמסר על אומדן שהובא עליידי ד"ר וייצמן בספטמבר 1945, בגילוי דעת שמסר לארבע המעצמות המנצחות, העולה על שי ביליונים לירות סטרלינג. כן מובאים במאמר אומדנים נוספים, ביניהם של כלכלנים שונים שחקרו בנושא לאחר מלחמת-העולם השנייה.

שאלת הרכוש היהודי שנשדד עליידי הנאצים והפיצוי הכספי תמורת הגול והנזקים החומריים, שנגרמו עליידי הנאצים לעם היהודי, אינה יורדת מעל סדר-היום. אולם היא מופיעה לרוב, ביחוד מצד הגרמנים, כשאלה של "תיקון העוול" ורהאביליטציה מוסרית ומדינית, בעוד שלא נקבע באורח מוסמך היקפו של הרכוש שנשדד והחוב הכספי המוטל לפיו על הגרמנים.

אי לכך אתכבד לשאול:

1. מה הסכום הכולל של פיצויים אישיים וקולקטיביים ששילמה עד כה גרמניה לעם היהודי?
2. מה יתרת הסכום שגרמניה התחייבה עד כה לשלם על חשבון הפיצויים הנ"ל?
3. האם נבדקו עלייכם האומדנים בדבר הרכוש שנשדד והנזקים החומריים שגרמו הנאצים ליהודים, המובאים במאמר הנ"ל?
4. האם מוכן כבוד השר להורות בדבר עריכת מחקר, שיקבע באורח מוסמך את ערך הרכוש שנשדד וסכום הנזקים החומריים, שיהווה בסיס לתביעה כלפי הגרמנים להשבת הגול?

שר-החוץ א. אבן:

לשאלה 1 — יחדיו קיבלו מדינת ישראל ויהדות העולם פיצויים קולקטיביים (שילומים) של קרוב ל-3.8 מיליארד מארק.

יהודי ישראל העבירו ארצה פיצויים אישיים בסך 4 מיליארד מארק עד עתה. לפי הערכות המבוססות על נתונים גרמניים קיבלו יהודי העולם באופן אישי סכומים של כ-15 מיליארד מארק.

לשאלה 2 — לפי הנתונים הגרמניים גראה, שיהא על גרמניה לשלם 1975 סכום העולה על 15 מיליארד מארק.

לשאלה 3 — לא.

לשאלה 4 — כבר נערכו עבודות מחקר שונות בנושא זה. ראוי לציון עבודתו של ד"ר נחמיה רובינזון ז"ל, האומדת את הרכוש שנשדד ב-12 מיליארד דולר לפחות, ואת ההפסד בהכנסות ובכוח-עבודה של יהודים שנספו ב-17 מיליארד דולר. משרדי הממשלה ומוסדות מחקר שונים מעבדים באורח שוטף כל חומר חדש המתגלה בנידון, ואני רואה צורך בעריכת מחקר נוסף.

מן העובדים כבקשת השואל. המשרד והשגריר מחלקים את תחומי האחריות כראות עיניהם והשר לבדו אחראי מבחינה פרלמנטרית על כל פעולות הנציגות.

נציגות ישראל בסאריס, כשאר הנציגויות בחוץ-לארץ, נמנית עם המוסדות המבוקשים כמקובל עליידי הממשלה עצמה ומבקר המדינה.

שגרירות צרפת בישראל היא השניה בגודלה בארץ, כמו ששגרירות ישראל בצרפת היא השניה בגודלה מתוך נציגויות ישראל.

16. ממשלת ישראל וועדת שבתת הנשק — ישראל—סוריה

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר החוץ ביום כ"ו בחשוון תשכ"ז (9 בנובמבר 1966):

בהצעת ההחלטה של מועצת הבטחון מיום 4 בנובמבר 1966, שנתמכה עליידי רוב חברות המועצה, נאמר כי מועצת הבטחון מומינה את ממשלת ישראל לשתף פעולה עם ועדת שבתת הנשק ישראל—סוריה.

שאלותי הן:

1. האם נענתה ממשלת ישראל לקריאה הנ"ל?

2. אם לא נענתה — מדוע אין ישראל משתתפת בישיבות ועדת שבתת הנשק ישראל—סוריה?

שר-החוץ א. אבן:

ממשלת ישראל מקיימת שיתוף-פעולה הדוק עם מנגנון שבתת הנשק בכל הנוגע להתחייבויותינו לפי ההסכמים: קיים מגע שוטף וסדיר עם מנגנון האו"ם הן בניירורק במזכירות, הן בירושלים עם ראש מטה המשקיפים והן בטבריה עם נציג הוועדה בצפון. צוות המשקיפים פועל בשטח, נערכות פניות ליושב-ראש הוועדה הישראלית-סורית, בכלל זה הגשת תלונות על הפרות ההסכם מצד סוריה. המשקיפים עורכים חקירות בהתאם לדרישות הצדדים. הוועדה הישראלית-סורית פועלת אם כן בכמה תחומים חשובים. אולם מאז 1951 אין מתקיימות ישיבות רגילות, ומאז 1960 פסקו גם ישיבות חירום.

עובדת אי-קיום ישיבות בוועדה נובעת מחילוקי-דעות עקרוניים הקיימים בין ישראל לבין סוריה לגבי סמכותה של ועדה זו לגבי השטחים המפורזים בצפון ישראל. תוך פירוש שאיננו מתקבל על דעתנו כלל וכלל לגבי סמכויות הוועדה, מנסה סוריה לנצל את מסגרת הדיונים בוועדה כדי לקנות לה דריסת רגל ולהתנכל לריבונותנו בשטחים המפורזים הנבדלים משאר שטחי ישראל בכך שלגביהם חלות הוראות פירוז מיוחדות. אין מצדנו כל התנגדות לשוב ולהשתתף בישיבות אלו אם תפסיק סוריה מלשתק את הוועדה עליידי נסיונותיה החוזרים לנצל את הוועדה לצרכים החורגים מסמכותה ואם תחול סוריה מנסיונותיה להפוך את הוועדה למסגרת שמגמתה להתנכל לריבונות.

עמדת ישראל בנידון זה הוגדרה בשנת 1960, כשהודיעה על נכונותה להיפגש עם הסורים, "בכל מקרה ובכל מקום ובכל שעה" כדי לדון עמהם "על הסדר שלום, ובמידה שאין הם רוצים בכך, לדון עמהם באמצעים לשמירת השקט לאורך הגבול הבין-לאומי בין ישראל לסוריה, על עוד לא יעלו הסורים נושאים המתייחסים לשטחים המפורזים הנמצאים ממערב לגבולו הבין-לאומי עם סוריה".

— שאלות ותשובות (זוארץ, אבן); מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת (סנהדראי, צידון); חוק התקציב לשנת 1967/68 (סנהדראי, כהן-צידון, שם טוב, פ. ספיר, אבנרי, בן-אליעזר) —

כיצד התפתח הענין ומה חלקנו במניעת הנסיון לפיצוץ הגשר בזמביה?

ג. האם ממשלת ישראל עמדה בקשר עם שלטונות זמביה בענין זה?

שר-החוץ א. אבן:

לשאלה א' — לא אדון בפרטי העובדות של המקרה הנדון באשר פרקליט המדינה הגיש ביום 29 בנובמבר 1966 כתב אישום בבית-המשפט המחוזי בתל-אביב נגד ארבעה אנשים.

לשאלות ב'—ג' — נכון ששלטונות ישראל גילו את הקשר, הזהירו את שלטונות זמביה, וממשלת זמביה הודתה לישראל על פעולתה בנידון.

ב. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

סגן מוזכר הכנסת א. צידון:

ברשות היושבת-ראש, אני מתכבד להודיע כי הונחו על שולחן הכנסת מסקנות ועדת הכלכלה בענין הסדר ענף המוניות.

הי"ר ט. סנהדראי:

לפני שנעבור לסעיף הבא, נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

ג. חוק התקציב לשנת 1967/68, תשכ"ז — 1967

(המשך הדיון)

ויכוח בין הכנסת לבין הממשלה, ויש להצטרף על כך ששרינו או חלק מהם אינם משתתפים בו. אני יודע שהשרים עסוקים. אבל היה זה חשוב לדיון עצמו אילו היתה הממשלה מיוצגת קצת יותר משהיתה מיוצגת אתמול.

הדיון על התקציב מתקיים השנה באווירה שונה מהאווירה שבה התקיים הדיון על התקציב בשנים קודמות. נדמה לי שעוד לא היתה שנה כזאת, שמספר כליך גדול של אזרחי המדינה גילה התעניינות כה רבה בבעיות כלכליות, רוב רובם של האזרחים חשים, שבעיות הבראת המשק והתקרבותנו לעצמאות כלכלית נוגעות לא רק למשק עצמו וקובעות את גורלו, אלא הן קובעות את גורלו של כל אזרח, כפרט. לכן אנחנו מצווים השנה, יותר מאשר בכל פעם אחרת, לראות את כל הבעיות לגופן, ולחדול מלעשות חשבונות קטנוניים. אנחנו מצווים לראות את המציאות ואת העובדות, ולא להתווכח לשם ויכוח גרידא. אני אומר זאת לכל חברי הכנסת: אני אומר זאת גם לאופוזיציה, ויש לי קצת ניסיון אופוזיטיוני בבית הזה. אני חושב שהאופוזיציה, הן בבית והן מחוץ לבית, חייבת לעשות מאמץ ולהשתדל לא להיות אופוזיציה של שריקות, אופוזיציה שמצפצפת ומתוך רצון לצפצף על הממשלה מתחילה לצפצף על המציאות כפי שהיא. הבעיות שהמציאות קובעת אותן הן חמורות ותובעות פתרון. כדי לנגח את הממשלה...

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
מי יצר את המציאות הזאת?

אריה בן-אליעזר (גח"ל):
יותר גרוע לשבת בממשלה ולנגח אותה.
(קריאות)

ויקטור שם טוב (מפ"ם):
בהמשך דברי יהיו סיבות מספיקות לקריאות ביניים. עוד לא נכנסתי לענינים.

18. חלקה של ישראל במניעת הנסיון לפיצוץ גשר בזמביה

חברי הכנסת פ. זוארץ שאל את שר החוץ ביום י"ד בכסלו תשכ"ז (27 בנובמבר 1966):

בעתונות התפרסמו לאחרונה ידיעות על נסיונות לפיצוץ גשר חיוני בזמביה. בידיעות אלה נמסר שאזרחים ישראלים היו מעורבים בקשירת הקשר לפיצוץ הגשר ושלטונות ישראל הזהירו את שלטונות זמביה על כך.

אודה לכבוד השר אם יואיל להשיבני:

א. הנוכחות העובדות דלעיל?

ב. אם כן — האם מוכן כבוד השר להבהיר לכנסת

הי"ר ט. סנהדראי:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להמשך הדיון על התקציב לשנת 1967/68. רשות הדיבור לחברי הכנסת שם טוב, ואחרי — לחברי הכנסת גולן.

שלמה כהן-צידון (גח"ל):

הצד השני של הוויכוח — הממשלה — איננו.

הי"ר ט. סנהדראי:

שר האוצר יופיע מיד.

שלמה כהן-צידון (גח"ל):

זה לא ויכוח בין חברי הכנסת. זה ויכוח בין חברי הכנסת לבין הממשלה. הממשלה חייבת להיות נוכחת בוויכוח. ויקטור שם טוב (מפ"ם):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת הנכבדים, גם אני רציתי בתחילת דברי, להעיר הערה צדדית השייכת לענין. אתמול ישב פה שר האוצר —

(חברי הכנסת ש. כהן-צידון קורא קריאת ביניים)

חברי הכנסת כהן-צידון, אני פונה בשם... הסולידאריות העדתית שלנו, שלא תספיק לי.

— אתמול ישב שר האוצר במשך ארבע שעות בדיון זה, כחייל על משמרתו.

שר-האוצר פ. ספיר:

גם היום יישב כחייל על משמרתו.

ויקטור שם טוב (מפ"ם):

שר האוצר קלט הן את הביקורת והן את המחמאות שחלקו לו הנואמים. גם אני סבור, שדיון זה, הוויכוח על התקציב, איננו ויכוח בין הכנסת לבין שר האוצר, אלא זה

— שטיגלה לעצמה מדיניות כלכלית כביכול בלתי פופולארית, שיש צורך באומץ לב כדי לבצע.
אמרתי ואני חוזר ואומר: אנחנו חולקים על כמה וכמה מדעותיו של שר האוצר בעניני כלכלה; אנחנו מבקרים כמה מן הסעיפים בקווי הפעולה הכלכליים של הממשלה — זה לא סוד — אבל ברור לנו שהממשלה לא בחרה ללכת בדרך הקלה ולהשאיר את הענינים שיתגלגלו כפי שהם ולאפשר לאורחים לחיות בגן עדן של כסילים, אשר יוביל את המדינה בעוד שלוש-ארבע שנים למשבר עמוק, העלול, חס וחלילה, להמיט קאטסטרופה כלכלית.

מרדכי סורקיס (רפ"י):

למה בחרה לפני הבחירות בדרך הקלה?

ויקטור שם-טוב (מפ"ם):

חברי הכנסת, כולנו נפגשים עם הציבור. גם אני נפגש עם פועלים, מבקר בבתי-חרושת, ולא פעם שואלים האורחים את השאלה: מה קרה במשך הישראלי? הנה, במשך חמש-עשרה שנים היתה המדינה שלנו דוגמה של קצב פיתוח כלכלי, אולי מהגבוהים בעולם; כולנו התפארנו ואמרנו: במדינת ישראל מתרחש גם כלכלי, מה הסיבה שעכשיו, בשנתיים האחרונות, לאחר חמש-עשרה שנה של צמיחה אינסופית, הגענו ממצב של "גם כלכלי" וקצב של צמיחה שאין לו כמעט דוגמה בעולם, למצב של שפל ודפלאציה?

ובכן, אם ננתח את הסיבות של הפריחה הכלכלית הגדולה, נראה שהיא נתאפשרה מפני שעמדו לרשות המשק שני גורמים, אשר בהיותם מצויים יחד במקום אחד ובזמן אחד מאפשרים הם צמיחה כלכלית אינסופית. אם תקחו את שני הגורמים האלה ותעבירו אותם אפילו למדבר סהרה, גם שם תתקבל אותה תוצאה. שני גורמים אלה הם: יבוא הון גדול וקצב מהיר ורצוף של עליה שהביאה עמה כוח-עבודה. שני הגורמים הללו עמדו לרשותנו בשפע.

ידוע לנו שימאז קמה המדינה נכנס למדינה זרם אדיר של כשישה מיליארד דולר. ואמנם נעשה הרבה בכסף זה ובעזרת כוח-האדם שעמד לרשותנו: פיתחנו מפעלי חקלאות, תעשייה, הקמנו שיכונים, מוסדות חינוך וכו'. אהיה אחרון האנשים אשר לא יראה את זכויותיו הרבות של שר האוצר של היום — שר המסחר והתעשייה של אתמול. אנחנו יודעים שבתקופה הקשה, כאשר המשק שלנו היה נתון כמעט במחסור פיזי של סחורות ומקורות תעסוקה, היה זה שר המסחר והתעשייה הקודם אשר הקים שורה גדולה של מפעלים והניח יסודות לתעשייה הישראלית החדשה. אין להתעלם מכך. בכל זאת, גם אם אני מביא בחשבון את ההוצאות הגדולות לבטחון, בכל זאת לא לנו יזכות היסטורי עם שר המסחר והתעשייה של אתמול על טיבם של כמה וכמה דברים שנעשו בעבר, היקפם, טיבם ויעילותם. אנחנו סבורים שבזרם גדול כזה של הון ושל עולים, עם כל הבעיות שהיו, ניתן היה לעשות הרבה יותר וניתן היה לעשות הרבה יותר טוב. עובדה היא שבזובו מיליונים דברים, לא רק להקמת מפעלים אשר נתגלו כבלתי-יעילים, אלא גם היה מעבר של מיליונים מכיסי הכלל לכיסים פרטיים. למעשה היתה במדינה בעשור האחרון אקספרופריאציה של הון ציבורי לטובת הפרט; היו בענין זה הרבה מאד פרשיות ידועות בציבור, ופרשת "סומרפיין" אינה החמורה שבהן. כל הפרשיות הללו לא היו אלא תוצאה טראגית של שיטה אשר הביאה לקומדיה של טעויות.

במה טמונה עכשיו הסיבה העיקרית למשבר הפוקד את המשק? כאן בא אני לענות לקריאת-הביניים של חברי הכנסת אבנרי: "מי עשה את המציאות?" — רק דמגוגים

אני רוצה לומר, לפחות לחלק מן האופוזיציה, שכדי לנח את הממשלה ולהתווכח איתה על מעשיה ומחוליה, לא מספיק להגיע לשיא עולמי חדש בפירון הייצור לגולגולת בתעשיית הבדיחות. אופוזיציה הגולשת לדרך כזאת, סופה שתהפך בעצמה לבדיחה גדולה.

(קריאות מספסלי רפ"י: חלש מאד.)

איני יודע, למה לגבי הערה זו, שהיתה כללית, מגלים חברי רפ"י רגישות גדולה כל-כך.

מרדכי ביבי (המערך):

נראה יש לזה משמעות.

היו"ר ט. סנהדראי:

חברי הכנסת, אני מבקשת להפסיק כל שיחה ולתת לנואם להמשיך לדבר.

ויקטור שם-טוב (מפ"ם):

חבריה-הכנסת סורקיס, האם אתה אחראי לספר הבדיחות האנונימי שזיכרתי עליו?

מרדכי סורקיס (רפ"י):

אין שומעים.

היו"ר ט. סנהדראי:

אם לא תקרא קריאת-ביניים — תשמע.

ויקטור שם-טוב (מפ"ם):

הבה ונראה את הבעיות כפי שהן — וזוהי מטרתו של דיון חשוב זה על התקציב. כי התקציב אינו אלא ביטוי מספרי של מדיניות הממשלה. והרי על המדיניות יש להתווכח. והרי המדיניות הכלכלית איננה מסתפקת רק בהבנת המציאות; היא רוצה לשנות אותה. על כן הבה נדון על כך — מה יש לשנות במציאות של המשק הישראלי בסוף 1966 ובפתח 1967.

חברי הכנסת, אדם הקורא עתונים ושומע את מה שנאמר בקרב חוגים מסוימים של הציבור, נדהם לפעמים: כיצד יכול להיות שבאותו יום, לפעמים אף באותו עתון, מתוך להיטות לבקר, אתה קורא דבר והיפוכו בקשר לדרישות מן הממשלה. אני זוכר שכאשר שר האוצר הביא לראשונה את תכניתו על מדיניות המיתון, היו חוגים שקראו לו "בראוו" שהחריש אזוניים, — ועשה זאת במרץ רב עתון מסויים. כאשר התחילו להתאמת נבואותיה השחורות של מפ"ם — לצערי התחילו להתאמת — והחילו גולשים לשפל של חוסר עבודה גדול, צעק אותו עתון, "בוז לממשלה העושה כמו ידיה האבטלה". וכאשר מביאים לנו עכשיו תקציב שבא למתן את המיתון ולעשות מאמץ רציני לבלום את האבטלה, צועקים אותם חוגים: ראה, הממשלה ממחנת את המיתון, היא נסוגה מהמיתון.

אני סבור שאקרויבטיקה כזאת של הגמקה והיפוכה, שאין בה אלא דמגוגיה וזולה, איננה יכולה להסתיר עובדה אחת — שמעתי אתמול את נואמי האופוזיציה והם אפילו לא ניסו לסתור אותה — שהממשלה הזאת — ואתם יודעים שאנחנו חולקים עליה בכמה וכמה דברים חשובים בעניני כלכלה — העזה להתמודד עם בעיות המציאות הישראלית ולחפש להן פתרונות. ואני חושב שעד שר האוצר כאשר אמר בנאומו (אני מצטט מתוך הזכרון ואולי אינני מדויק בכל מלה): הממשלה הנוכחית היא הראשונה — ואני הייתי חבר בכל הממשלות הקודמות —

(קריאה: לא בכלול.)

בחלק.

מרכיבי סורקיס (רפ"י):
מדוע לא הצבעתם בעד התקציב בממשלה?

ויקטור שם-טוב (מפ"ם):
חבר הכנסת סורקיס, תן אפשרות לפתח מחשבה. עוד
אומר משהו על ההצבעה.

יש כמה וכמה דברים שליליים בתקציב, אך אני חושב
שהדבר האחרון שניתן לומר על תקציב זה הוא שזהו תקציב
„מגומגם“. אפי' התקציב המוגש הוא ברור; זהו תקציב אנטי-
דפלוני. זהו תקציב המקיף גורמים במשק. זהו תקציב
המגייס מתוכו ומתוך הציבור מחוצה לו אמצעים, גורמים
ויוזמה כדי להפעיל מחדש את גלגלי הכלכלה. ובמרכזו —
המאמץ לבלום את האבטלה.

ובכן, יש לו אופי. ואצביע רק על כמה מספרים המעידים
על אופיו האנטי-דפלוני של התקציב.

קודם כל, עצם העובדה שהוא ב-11% גדול מהתקציב
הקודם.

עובדה שנייה, שאין להתעלם ממנה: התקציב הזה מראה
עליה של קרוב ל-30% בתקציב הפיתוח. חברי הכנסת, אני
מסנה את תשומת לבכם לכך, שמאז עשר שנים, פרט לשנה
אחת, נדמה לי, זוהי השנה הראשונה שבה עולה משקלו של
תקציב הפיתוח בכלל התקציב. במשך עשר שנים ירד המשקל
הזה כל הזמן.

דבר שלישי: יש הגדלה של תקציב משרד השיכון ותקציב
משרד העבודה, לצורכי תעסוקה.

דבר רביעי: יש בו רזרבה של 50 מיליון לירות לעניני
תעסוקה.

חבר הכנסת בדר אמר אתמול, שהממשלה „מסתירה את
אופיו הגרועי של התקציב“. לפי דבריו מסתבר שהתקציב הזה
יהיה תקציב גרועי; אומדן ההכנסות שבו עלול להכזיב. אני
חושב שזה במידה רבה נכון. קיימת אפשרות שצד ההכנסות
בתקציב יכזיב, ויהיה גרוע תקציבי. אבל אני סבור שהגרעון
התקציבי יגדיל את הביקוש במשק ויתרום את תרומתו
לכלימת האבטלה, — אם כי אחם יודעים שמפ"ם הציעה שלצד
הגרעון התקציבי הזה תיוזם הממשלה גם פעולות ספיגה של
העברת כספים מבנקי יכולת ליוזמי תחומי עבודה על ידי
מלווה חובה. לצד כזה אספקט סוציאלי חשוב, נוסף
לאספקט הכלכלי.

אבל כל הדברים שהזכרתי מגדירים את האופי האנטי-
דפלוני של התקציב, שבא למתן את המיתון, שבא לבלום
אבטלה, שבא להפעיל מחדש את החיים הכלכליים — וכל
זה כמובן כתנאי שהמספרים הדיכויים ייהפכו למציאות.

ואני כבר שומע את שאלת הביקורת: אם זה כך, אם
אתם שוב מפעילים את המשק — אז מה נשאר ממדיניות
ההבראה? הרי שוב נגיע להגדלת היובא במידה גדולה יותר
מעליית היצוא, והגרעון יגדל; כיצד נצמצם את הגרעון
במאון המסחר? אני סבור שעליי תקציב אנטי-דפלוני
זה אין הממשלה מפסיקה, אלא היא ממשיכה את מאמציה
להבראת המשק, והוא תעשה זאת בשני מישורים: המישור
האחד הוא הטווח הקצר של הפעולות; המישור השני —
הטווח הארוך של הפעולות.

חבר הכנסת אבנרי, התחזית לגבי צמצום העליה שהביא
למשבר ולהעמקת חוסר העבודה לא היו ברורות למדי עד
לפני שנתיים — שלוש שנים, ואיש לא יכול לומר שממשלה
זו תכננה את האבטלה, כי היא לא תכננה את צמצום העליה,
אם כי ידענו שצמצום זה צפוי. ואם יש לבקר ממשלות

יכולים להתעלם מכך שהמשבר, בסופו של דבר, מבחינה
אובייקטיבית, הוא קודם-כל תוצאה מכך ששני הגורמים,
אשר אפשרו את הצמיחה והפריחה במשך חמש-עשרה שנים,
נעלמים והולכים: זרם יבוא הון מתייבש והולך, וזרם העליה
מצטמק והולך.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
חבר הכנסת שם-טוב, זה היה בלתי-צפוי לגמרי?

ויקטור שם-טוב (מפ"ם):
אשיב גם על זה.

אני רוצה לומר לחברי הכנסת: אינני מודאג כל כך
מצמצום יבוא ההון, כי אני מאמין שנתגבר על כך ובסופו
של דבר נגדיל את הכנסותינו בדולרים. אולם אני מודאג מאד
מצמצום העליה. בימים אלה באה אלינו עליה יקרה מבחינה
לאומית והיסטורית, מארצות מסויימות, ואם חס וחלילה
ניכשל בקליטתה, יהיה זה כשלונה הגדול של הציגונת. לכן
מצויים אנחנו לכבד את מאמצי הממשלה לפתור את שתי
בעיות היסוד: להבטיח צמצום הגרעון במאון המסחרי, על-
ידי הגדלת היצוא, ולהבטיח תנאי פיתוח הארץ ותעסוקה
מלאה, אשר יאפשרו קליטת עולים רבים נוספים מארצות
הרווחה ברמת קליטה גבוהה יותר.

כיצד עושים שני דברים חשובים אלה? חמש-עשרה
שנים היתה במשק המדינה פעילות כלכלית קדחתנית. ואל
הפעילות הכלכלית הקדחתנית נתלוו תהליכים אינפלציוניים
ברמת עוצמה כזאת או אחרת, איש מאתנו איננו מאושר מגלי
אינפלציה. מפ"ם איננה „נפלטת אינפלציה“, אך אנו שוללים
בכל החומרה את ההצעות של אותם אנשים אשר מתוך
אינרציה אנטי-אינפלציונית מציעים לנו כל הזמן ללכת
לדפלציה, לשפל ולחוסר עבודה.

אנו סבורים שבפני המשק הישראלי לא קיימות רק
שתי אפשרויות: או אינפלציה או דפלציה. קיימת אפשרות
שלישית, וזוהי הברירה היחידה ההולמלת את אופיה של
הארץ, כארץ של פיתוח וקליטת עליה. האפשרות השלישית
היא לקיים כל הזמן צמיחה כלכלית מבוררת, על-ידי הזרמת
השקעות סלקטיביות. ואת התהליך הזה, כדי להילחם באינפ-
לציה שתהיה, יש ללוות באמצעים דיסאינפלציוניים מתמידים,
תוך חלוקת צורקת של העול הסוציאלי לריפוי הדיסאינפלציוני
של האינפלציה. רק זו הדרך שצריך ללכת בה.

ואם היתה איוו אפשרות להבין את מדיניות המיתון עד
כאן — הרי הבנו והסכמנו לה רק במידה שראינו במיתון
מאמץ להעביר את המשק ממצב של תעסוקתית, שהביא
לדברים שליליים, — למצב של תעסוקה מלאה. אבל אם
המיתון גולש לדפלציה וחוסר עבודה, יש לשלול אותו.

וכאן ברצוני להתייחס למאמר שפורסם בעתון „הארץ“
עוד לפני הגשת התקציב. המאמר נכתב על-ידי מר שוייצר,
שאני מעריך אותו מאד ואני אוהב לקרוא את מאמריו. לא
בכל אני מסכים אתו. אבל במאמר זה, שהכותרת שלו היתה
„פרידה מהמיתון“ ושנכתב בחומרה ובקצת לזלגנות לגבי
הממשלה, כתוב בין היתר: „סימנים מעידים שבשלה ההחלטה
בממשלה לזנוח למעשה את המדיניות הדפלציונית הקרויה
מיתון“. אני חושב שמר שוייצר צודק בהבחנה זו. במידה
שמחגלה שהמיתון נהפך לדפלציה — תמורה היוצרת מצב
של משבר בתעסוקה — יש לזנוח אותו.

ובתקציב זה, שהוגש לנו השנה, והו הדבר המאפיין
אותו. התפלתא אתמול לשמוע מה שאמר חבר הכנסת
אלמוגי, שזהו תקציב „מגומגם“.

תהיה לנו עדיפות, הן מבחינת הטיב והן מבחינת המחיר? יש צורך בתכנון מאקרואקונומי ובתכנון מיקרואקונומי של המשק, כי חוסר התכנון גרם לכך שנעשו שגיאות חמורות. אני מטיל ספק אם בתקופת משבר זאת נמצא במגירות של משרד המסחר והתעשייה פרויקט רציני אחד להקמת תעשייה חדשה ליצוא. זאת צריך לעשות — צריך לתכנן, צריך לערוך מחקר שווקים ברציפות.

שר האוצר אמר בצדק, שהגדלת היצוא תלויה בהוולת הוצאות הייצור ליחידת תוצרת, כדי שנוכל להתחרות בשוקי חוץ. בענין זה אני חייב לומר לשר האוצר, בכל הידידות: אם כדי להוולת את הייצור התעשייתי ליצוא נפנה במכשול לשכר ולתוספת היוקר — נחטיא את המטרה. שמעתי מעל כמה זו דברי מזכיר ההסתדרות, אהרן בקר, לפני חודש. בין היתר הביא נתונים מתוך מחקר שערך משרד העבודה הבין-לאומי על שיעור שכר עבודה לשעה בתעשייה במספר גדול של ארצות. ישראל מופיעה במחקר זה במקום השישה-עשר, מאחורי כל הארצות שאליהן אנו מייצאים. לכן הבעיה איננה בעיית השכר, אלא בעיית התפוקה ופיריון הייצור של התעשייה הישראלית. לא נעלה את תפוקת העובדים על יסוד שכר זול ועובדים נפחדים מפני האבטלה. מי עושה חשבון כזה, טועה טעות רצינית. פועלי ישראל לא יעבדו לפי תנאים הקיימים בארצות מסוימות של אמריקה הלאטינית. את פיריון הייצור בתעשייה יש להגדיל בכל מחיר. אבל קראתי ב"ברכעון לכלכלה" האחרון מאמר מעניין של מומחה לבעיות פיריון הייצור (ואני מציע לכל מי שלא קרא את המאמר, לקרוא אותו), בו הוא מונה שורה שלנה של גורמים שבהם תלויה עליות הפיריון והייצור בתעשייה. אמנה גורמים אלה: (1) רמת הניהול ותהליך קבלת ההחלטות; (2) מאגר הידע הטכנולוגי ויישומו במסגרת תעשייתיות ומשקיות; (3) גודל המפעלים וניצול מלא של כושר ייצורם; (4) גיוון המוצרים במערכת הייצור וגודל סדרות הייצור; (5) השוק, מערכת השיווק והיחס בין השיווק ותכנון הייצור; (6) תכנון תהליכי הייצור, הפיקוח עליהם ושיפור השיטות; (7) הכושר המקצועי של העובדים ומערכת הפיקוח על עבודתם; (8) תשתית השירותים והאדמיניסטרציה; (9) משטר העבודה ותפוקת העובדים. מחבר המאמר בעצמו קובע שהגורם הראשון הוא כושר ההנהלה וכושר ההחלטה. זהו הגורם הקריטיאלי שבו תלויים יתר הגורמים.

פגיעה בשכר ובתוספת היוקר תביא לאי-צדק סוציאלי ולהתמרמרות, — ולא תגדיל את פיריון הייצור. אם לא יישנו הפגמים בתחום הגורמים שציינתי, פגמים שהתעשייה סובלת מהם, לא נוכל להגיע להעלאת פיריון הייצור בתעשייה.

אני משוכנע שהממשלה תמשיך במאמציה להגיע לתוצאות חיוביות, הן בטווח הקצר והן בטווח הארוך. מפני שתחול לתרום את תרומתה להצלחת ביצוע משימות גדולות אלו. היא תנהל שותפות בממשלה תוך מאבק על דרכה. נעשה מאמץ כדי שממשלה זו תהיה — מכמה וכמה בחינות — ממשלה אחרת, אבל לא ניתן יד לכך שממשלה אחרת תבוא במקומה. מפני שהיא תהיה גרועה ומסוכנת, הן במישור הכלכלי והן במישור מדיניות החוץ והבטחון.

הי"ר ט. סנהדריא:

רשות הייבור לחברת הכנסת גולן, ואחריי לחברת הכנסת לורנץ.

יצחק גולן (המפלגה הליברלית העצמאית):
גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. התקציב לשנת 1967/68 המוצע לכנסת הוא ביטוי למדיניות הכלכלית

קודמות, יש לבקר אותן על מחזליהן בתכנון התעשייה והכנות למשבר בענף הבנין, שהיה צפוי כתוצאה מצמצום העליה. זה נכון. אבל התקציב הזה בא עכשיו, בטווח הקצר, ליצור עבודות, כדי לבלום את האבטלה. אני רוצה לומר בכל הפשטות: בזה מבחנה של הממשלה, — אם היא תצליח במרוצת שנת 1967, ומתחילת 1967, ממש מחודש ינואר, להתחיל בהפעלת עבודות ולהגיע בסוף 1967 למצב התעסוקה שהיה בסוף 1964, כאשר מחוסרי העבודה היו בערך 1% מכלל המועסקים במשק, או קצת למעלה מזה. אם הממוצע היומי של מחוסרי עבודה, מבוגרים, נוער ואקדמאים, הוא עכשיו 16,000 בקירוב, המטרה היא להקטין מספר זה עד סוף 1967 ב-25% ולקלוט במעגלי הייצור והתעסוקה את כל העולים החדשים ואת כל כוח-העבודה החדש.

אם נממש את התקציב, נוכל להגיע למטרה זו, ובטווח קצר נבלום את האבטלה ונשיג אורך-נשימה כדי להמשיך בהבראת בטוח הארוך. ובהמשך דברי עוד אומר מלו הטווח הארוך.

אני חוזר ומגיש שכטוח הקצר זהו לא רק מבחנה של הממשלה, אלא גם של מפ"ם. מפלגתנו לא תוכל לאורך ימים לשאת באחריות לשותפות בממשלה אם בעיית האבטלה לא תמצא את פתרונה. כי אבטלה במדינת ישראל אין פירושה רק סבל אנושי, ולא רק בזבוז של כוחות ייצור, אלא גם מתח חברתי בטחוני ממדרגה ראשונה, מתח שכפס-ריוטים ישראליים לא נוכל לשאתו.

ומה על הטווח הארוך? — יש דרך אחת בלבד, ואין אחרת, לריפוי המשק בטווח הארוך. שינוי מבנה המשק ייתכן רק בדרך אחת, שאין זולתה — הגדלת היצוא. זאת חייבים אנו להסביר לעצמאים ולשכירים, לבנקאים, לפועלים, לאינטיליגנציה, לאקדמאים, לכל אזרח במדינה. ובכך אני מסכים במאה אחוז לכל מה שאמר שר האוצר. יש לי ויכוח אחר על הדרכים להשגת מטרה זו; אבל אין ויכוח אחר על הצורך בהגדלת היצוא כדרך היחידה לצמצום הגרעון במאזן המסחרי והתקרבות לעצמאות כלכלית.

שמעתי שבכנס של יצואנים, שהתקיים לפני שנה, קם יצואן ותיאר שלט מואר בכיכר מרכזית בלונדון: השלט מראה פועל אנגלי, שכל הזמן ידו מתרוממת למעלה ויורדת למטה; כאשר ידו מתרוממת למעלה, מופיעה הסיסמה: "אם היצוא לא יעלה מעלה-מעלה, תרד בריטניה הגדולה מטה מטה", ואז יורדת ידו למטה. אם נכון הדבר לגבי בריטניה הגדולה, שהמאזן המסחרי שלה טוב פי כמה משלנו, על אחת כמה וכמה נכון הדבר לגבי ישראל. יש לעשות כל מאמץ להגדיל את היצוא; יש להעביר עובדים משירותים אל מפעלי תעשייה ולתכנן את המשק כך שהדבר יתבצע תוך מספר שנים. אני שם את הדגש במלה "לתכנן". אני חושב שנקודת התורפה של המשק הישראלי בעשר-חמש-עשרה השנים האחרונות טמונה בכך שלא תכננו במידה מספקת. בענין זה אני בעד אוריינטציה על מדיניות כלכלית כדוגמת צרפת ויפן. שתי מדינות אלו — אמנם בעלות אפשרויות גדולות יותר משל ישראל — "בובנו" מיליונים, הושיבו משלחות בכל מרכזי התעשייה באירופה והיפשו בשבע עיניים מה אפשר לייצר, מה הם המוצרים שאפשר להחזיר לשווקים ומה היא התעשייה שאפשר לפתח, והן הגיעו לתוצאות יוצאות מן הכלל.

הנה, עכשיו מתעוררת יבשת אפריקה ובכל שנה צצות בה מדינות חדשות. האם חקרנו די הצורך מה היא התעשייה שתאפשר לנו לספק לארצות אלו מוצרים תעשייתיים שהן מסוגלות לקלוט? האם הקימונו תעשיות לכמה מוצרים שבהם

ביקוש בשוק המקומי יפעלו למחרת בקווי ייצור חדשים למען יצאו. אולם צריך היה להיות ברור, כי במקום או במאחר יצטרכו המקורות המובטלים למצוא תעסוקה במבנה החדש. הנקודה החלשה היא שמתברר כי התהליך הזה היה ועודנו איטי, ושהמיתון החריף יותר משוער מראש. האבטלה גדלה וחריפה יותר במשנאה היה מתחזית, בעוד שתכניות הממשלה למקומות תעסוקה יציבים וחדשים מפגרות במקצת. במלים אחרות: המיתון צעד קצת לפני התכנון, במקום שהיה צריך לצעוד אחריו.

השאלה המתעוררת היא אם הצעת התקציב הזאת טומנת בחובה את השינוי הסטרוקטורלי הנכסף, כלומר, אם אותם הגלגלים שהתקציב מתכוון להניע אמנם ינועו, ואם ינועו בדרך הנכונה, לאמור, הדרך המובילה לשוקי-חופ. כי התקציב הוא הוא המכשיר רבי-הכוח לשינוי הזה.

הסיבות להחרפת המיתון נעוצות בירידה בקצב הגידול של התוצר מעבר לתחזית. התקציב הלאומי משנת 1966 הראה גידול תוצר בשיעור של 7%—8%. למעשה גדל התוצר ב-1.2% בלבד. בשנתיים האחרונות ירד קצב ההשקעות, ואילו יבוא ההון פחת במידה גדולה יותר מהירידה שחלה בחודש השוטף, דבר שנתן את רישומו בריסון הביקוש הפנימי בשוק.

ברם, מיתון זה של הביקוש הפנימי נתן אמנם וחיפה גדולה ליצוא. אבל עדיין לא בהיקף כזה שיהיה בתגובה כזו כדי להקל על האבטלה, כלומר — לקלוט מובטלים או עובדים חדשים.

התנאי לביצוע המדיניות הקשה הזאת של שינוי הרכב ההשקעות והתעסוקה וחסול האבטלה הסמויה הוא מציאת פתרונות לבעיית אבטלה, כדי להפגיר את לחצה. אני אומר כי צעד מספר גדול של מובטלים לא תוכל שום ממשלה לבצע מדיניות קשה כזאת. הלחץ של המובטלים יאלץ אותה לפעולות ונהגות את המדיניות. לפיכך אני תומך בכל הסעיפים שבתקציב המיועדים למטרה זו, וגם מבכר על הודעת שר האוצר, שמשמעותה קיום למעשה של ביטוח מפני אבטלה. אני יודע מה הם החסרונות ומה הן הסכנות הטמונות בביטוח זה. אבל אני גם יודע שלא תהיה גיידות ואף לא חיסול אבטלה סמויה אם יהיו בתוכנו רעבים.

סוג התמיכה הניתן למובטל הסמוי הוא הרבה יותר יקר, הרבה יותר משחית והרבה פחות רצוי מסוג הביטוח שאנו מציעים.

עתה — לבעיית כושר ההתחרות. התגברנו על אינפלצית הביקוש, אבל נפגענו בכושר ההתחרות, אם כי חל גם שיפור-מה במכלול הבעיות הקשורות עם תחרותנו בשוקי חוץ-לארץ. המיתון גרם לשינוי בהלכידות של העובדים, מוסר העובדות עולה, מתחילים יותר לכבד ולהעריך את מקום העבודה, ציבור העובדים החל להבין שכני שנעמדו על רגלינו חייבים אנו במאמץ גדול להגברת התפוקה. שינוי הנורמות הוא בדרך כלל תהליך מסובך וממושך, אבל אני שומע שבעשרות מפעלים שונתה הנורמה, ובכמה מקרים אף ביומית הפועלים עצמם.

שר האוצר העלה בנאומו על נס את הארבעה ביחסי העבודה שהשתבשו בתקופת תעסוקת-היתר, אבל אדוני השר, אם המסקנה היא שמשום כך אין עוד צורך בהסדרים תחוקתיים, יהיה זה משגה חמור. ראשית כל, הארבעה הזאת איננה כל כך שלמה. נזכור מה שקרה לא מזמן בחיפה, בתחנות הכוח באשדוד וכו', כששוב קבוצות קטנות, האוחזות במקרה בהנה שירותים חיוניים, מחזיקים בגרון את כל הציבור.

שהתוותה עלידי הממשלה, והוא בא לענות על הצרכים המשתמעים מהמדיניות הזאת.

המשק נתון עתה בעיצומה של מדיניות המיתון אשר היתה מחוייבת המציאות, בה היינו נתונים. דומה כי אין חולקים, שלו היינו ממשכים בפיתוח המואץ, היינו מת-דרדרים למשבר חמור ביותר והמחיר אשר היינו נאלצים לשלם היה גבוה בהרבה מזה אשר אנו משלמים עתה. התופעות השליליות שנבעו ממצב של תעסוקת יתר אי-אפשר היה לבלום עלידי דיבורים והטפות, ואפילו לא עלידי מאמצים ארגוניים. האפשרות היחידה להעלות את מוסר העבודה, להגדיל את הפריון, לרסן עליות שכר בלתי-מוצדקות — היא בדרך של יצירת תנאים כלכליים לכך, ולוואת דרושה מדיניות מתאימה, המוצאת את ביטויה הן בקווי הפעולה שהכנסת אישרה והן בתקציב המוצע.

נכון, ההתפתחות שחלה בשנתיים האחרונות היא גם תוצאה של גורמים אובייקטיביים, כגון צמצום העליה, וכתוצאה מכך צמצום הבניה; השלמת מפעלים גדולים שהעסיקו אלפי פועלים, שנפלטו עתה. אולם בנוסף לגורמים הללו פעלה המדיניות הכלכלית של הממשלה ושל בנק ישראל למיתון במשק, כי בתקציב השוטף של שנת 1966/67 היתה האטה ניכרת בהוצאות למיתון, ובעיקר לבניה. ואילו יבוא ההון לא זורז עלידי הליכים והטבות אדמיניסטרטיביים, וחלק ממנו גם עוקר בצורת פקדונות מטבע חוץ עלידי תמריצים שניתנו לפעולה הזאת. כל אלה, בצירוף המדיניות המוניטרית של בנק ישראל, הביאו למיתון ולצמצום הנוזלות במשק.

חברי הכנסת, היעד העיקרי של המדיניות הזאת הוא צמצום הגרעון בחשבון השוטף של מאזן התשלומים, שעם הירידה הניכרת בתקבולים החד-צדדיים מקבל משמעות אקטואלית יותר וחמורה יותר. המטרות הספציפיות של המדי-ניות הזאת הן שתיים: (א) שינוי מבנה המשק עלידי שינוי הרכב ההשקעות והתעסוקה; (ב) הגברת כושר ההתחרות של מוצרינו עלידי הוזלת הייצור על כל יחידת תוצרת. השגת מטרות אלו תאפשר פתרון לבעיה המרכזית, כלומר לצמצום הגרעון בחשבון השוטף.

בשני המישורים ניכרת כבר ההשפעות החיוביות של מדיניות המיתון, ובשניהם אנחנו עולים על הדרך הנכונה. אבל השאלה הגדולה היא: כיצד ישיג התקציב, הנוצץ לנו עתה, את שיווי המשקל במשק, שמצד אחד ימנע התדרדרות מיתון לשפל, ומאידך לא יחזיר אותנו למצב שבו שוב יגברו התהליכים האינפלציוניים.

שינוי הרכב ההשקעות והתעסוקה הוא בדרך כלל ענין מסובך וקשה, שאפשר לבצעו עלידי כמה אמצעים ספציפיים. הממשלה ובנק ישראל, באמצעות מדיניות פיסקלית ומוניטרית, גורמים לסלקטיביות והורמת כספים ובהשקעות, למען יתרמו בצורה קונסטרוקטיבית יותר ליעד המרכזי של המשק, נוסף על כך ממשכים ואף מחריפים בחשיפת תוצרתנו ליבוא חוץ. צעדים אלה גורמים לכך שהיצוא אינו עובד בקצב כבעבר, ובעיקר לא בעד השוק המקומי, שהביקוש בו הצטמצם ממילא.

מדיניות הממשלה מכוונת איפוא לכך שמפעלים שוליים, שתרומתם למשק קטנה, יצטרכו לערוך את חשבונם ולהשתבץ במבנה החדש, המכוון בעיקרו ליצוא. מדיניות כזאת מובילה בהכרח לרפיין בתעסוקה. מלכתחילה היה ברור שהמשק הזה אינו כל כך גמיש, שעובד או מכונה המובטלים בשל העדר

אם מדברים על אווירה לא טובה בציבור, אין זה בשל מדיניות המיתון בלבד — שהיא אמנם סיבה סבירה וצפויה, אבל נראה לי, שהציבור ברובו מתחיל להבין ולקבל את קשיי המיתון. ירידת המורל נובעת בעיקר מהגילויים שבעבר בכמה גופים ממשלתיים או הקשורים עם הממשלה. על אף האזהרות שהושמעו גם מעל הבמה הזאת, לא נלמד הלקח. יודע אני כי חלק מהמחוללים מקורם בעבר הרחוק, ויודע אני גם על התקדמות במספר חברות. אולם התמונה הכללית המצטיירת היא קודרת למדי. המשק הזה, שבו הושקעו מאות מיליונים, חייב להתנהל כך שיהיה מנוף לייצור וליצוא בריאים ורווחיים, ולא לכשלונות והפסדים. אין כל סיבה אובייקטיבית שמשק ציבורי לא יהיה רווחי. הממשלה חייבת לדון, להחליט ולבצע הסדרים בחברות אלו, אשר ימנעו קלות דעת, ביבוב וכשלון.

התקציב הזה, כאמור, מותאם להתפתחויות שנגרמו עקב מדיניות המיתון. נגמחו מוגדרת כממתנת את המיתון. זה נכון וגם צודק. באים לידי ביטוי שלוש כוונות: להקל את מצב האבטלה; להגביר את התמריצים ליצוא; לעודד השקעות.

המבחן של משרד האוצר יהיה אם ידע לשמור על כך שתוך כדי ביצוע שלוש הכוונות האלה, לא יסטה מהמסלול ולא יעבור את הגבול העלול להתזוויתו לתהליכים אינפליציוניים. אינני מתעלם מן הקשיים הקיימים עתה להניע את הגלגלים לאור אווירת הנסיגה במשק. אבל הנקודה הבולטת ברורה בתקציב זה היא אומדן הכנסות. ספק אם אפשר יהיה לממש, הן מבחינת המסים והן מבחינת האמיסיות.

אומדן המסים יש בו תוספת של 175 מיליון לירות בלבד, אולם מאחר שאומדן השנה לא התממש והגרעון בו יגיע כנראה ל-200 מיליון לירות, הרי למעשה האומדן גדול ב-380 מיליון לירות לעומת השנה שעברה.

קשה לדעת כיצד ייעשה הדבר בשנת מיתון. אינני רואה כריאליזם כל-כך את הגדלת האמיסיות בסכום שהוא כפול, מ-160 מיליון ל-305 מיליון, אם אין ציפיה להעלאת שכר ולגירול בחסכון המוסרי המתקיים מכך.

אינני שולל גם אפשרות של מימון גרעוני. בתקופה של מיתון ושפל זה מקובל. כאשר הפעילות המשקית והתעסוקה יורדים מעבר לממדים הנחוצים, מותר לעשות גרעון. השאלה, חברי הכנסת, איננה עקרונית, כי אם כמותית. השאלה היא, באיזה היקף ייעשה הדבר כך שלא יגרם לעליית מחירים גרעונית בתקציב. דבר שיגרם להעלאת מחירים ולביטול התוצאות החיוביות של המדיניות הכלכלית.

חברי הכנסת, תקציב זה, שהוגש לכנסת, בא לפתור את הבעיות הדוחקות הנובעות מהמדיניות הכלכלית, כשמצד אחד הוא מנסה לרכז את התופעות החריפות שנתגלו בעקבות המיתון, ומאידך מנסה להניע מחדש את גלגלי המשק למען קליטה כריאה של הגורמים הרדומים. המבחן הגדול יהיה בביצוע. קיום האיזון הליכה בדרך שהותוותה מחייבים זהירות וחבונה, ואני תקווה שאלה יעמדו לממשלה בהגשמת יעדי התקציב.

המדיניות הזאת מטילה מועקה על הציבור, אולם מוכוה בוקע כבר אור, שעדיין הוא קלוש, אך מבשר כבר את התמורה לקראת הבאת המשק.

הצ"ר ט. סנהדראי :

רשות הייבור לחבר הכנסת לורנץ, ואחריו לחבר הכנסת וילנר.

שנית, אולי דווקא תקופת הארגעה היחסית היא הנוחה לחקיקה כזאת, כדי ששוב לא נעמדו לפני ועזועים חמורים, מחוסרי אונים.

גם בשטח המחירים מורגש שיפור. בשליש הראשון של השנה עלה מדד המחירים לצרכן בשיעור מואץ של 1.5% לחודש, וזאת כתוצאה צפויה גם מהעלאת מסים ותעריפים. אולם בשליש השני, שבין יוני לספטמבר, עלה בשיעור של 0.3% לחודש, שהיא עליה קטנה מהעליה העונתית הצפויה. יש לראות בזה הישג. סוף סוף גם בחוץ-לארץ עולים המחירים, ואם נצליח לשמור על עליה של 5%—6% גם ב-1967, נצמצם במידת-מה את הפער שבינינו לבין שוק חוץ-לארץ. צדק שר האוצר באמרו שאי-תשלום תוספת היוקר ביולי היתה לו בוודאי השפעה לא מעטה על מהלך זה.

ומאכן לעניני שכר. ההאטה בפעולות והקלת הלחץ בשוק העבודה נתנו רישומם גם בהתפתחויות השכר, אף כי הככמי השכר שנחתמו בתחילת השנה חייבו עליית שכר יסוד גדולה יותר בענפי ייצור מוז המתבקשת עלידי המצב בשוק העבודה.

השפעת השוק מודגם באופן בולט בענף הבניה, בו בוטלו מרבית תוספות השכר הסמויות, שהיו נהוגות בו. אם הנתוק החלקי של ההצמדה לאינדקס על-ידי אי-תשלום תוספת יוקר ביולי והשלמה למעשה בתשלום מתחיתה בינואר עבר ללא ועזועים, יש לזקוף זאת על חשבון הלכיה-הרוח החדש שים בקרב העובדים. אמנם ישנם מקומות עבודה שבהם ממשיכים לנהוג כאילו לא קרה דבר. ההעלאה של 26% במקום כה חיוני ורגיש כמו נמל חיפה היא חריגה חמורה מהמדיניות, והלוואי ולא יהיו לו השלכות שליליות על מקומות עבודה אחרים. תשובתי של שר התחבורה לשאלתה שלי בנידון זה לא היתה משכנעת כלל וכלל.

עתה אנו מתקרבים לימים שבהם יהיה צורך להכריע בדבר גובה השכר לשנת 1967. קיימת אמנם התחלה על העלאת שכר יסוד ב-5% נוספים לעובדי ייצור ועל מתן מחצית תוספת היוקר, — דבר אשר לא יוסיף ביראות לכושר ההתחרות שלנו. נראה לי שחדרה אמיתית למובטלים מחייבת לעורר מחשבה אם יש מקום להעלאות הללו במלואן, ואם אין מקום לאיזה שיקול או לאיזה הצעה אשר יהיה בה משום תרומה לבעיית האבטלה.

חברי הכנסת, כהתפתחות מעודדת יש לראות את הצמצום הנוסף של הגרעון בחשבון השוטף ב-50 מיליון דולר, כך שבשתי השנים הוא פחת ב-100 מיליון דולר, דבר שכשלעצמו הוא בעל ערך כלכלי חשוב ביותר. אני יודע שכל מי שירצה להפתית בערכה של התפתחות זו, ימצא בוודאי נימוקים להוכחה שהירידה היא קוניונקטורלית בלבד, — ועשה זאת מר אלמוגי באומרו. אבל כשם שלא קיבלנו את הנימוקים הללו מצד הממשלה כשהגרעון גדל, והחמרנו בערכה, מן הדין שכך גם ננהג כשעה שהגרעון צומצם, ונראה בעובדה זאת נקודת אור חשובה. נכון, אנו יודעים שהצמצום הזה נגרם בעיקר עקב הירידה בגידול היבוא בשתי השנים האחרונות, ובעיקר בשנה האחרונה, כתוצאה מההרחבה המתונה מאוד של הביקוש המקומי ומהגידול הזעום של התוצר הלאומי, אשר צמצמו הצורך ביבוא חומרי גלם ונכסי השקעה. השאלה היא: מה יהיו פני מאזן התשלומים כשקצב הצמיחה יגדל עקב פעולת התקציב ואחר היבוא, האם יגדל היצוא במידה כזאת שיהיה בו כדי לאזן את הגידול הנוסף של היבוא?

חברי הכנסת, נראה לי שבדיון זה על מכלול בעיות המשק לא ייתכן שלא נעלה, ולו בצורה שטחית, את בעיית החברות הממשלתיות, וזאת כשבוע אחרי פרסום דו"ח המבקר.

שאלת אם כן השאלה: איך ייתכן שבאותו זמן שבו החליטה הממשלה על המיתון, החליטה גם על הסיווג החדש, אשר הוסיף בבת אחת 26% על משכורת כל עובדי המדינה?

שר-האוצר פ. ספיר:

על הסיווג הוחלט שנה לפני כן, אבל אתה יכול לומר מה שאתה רוצה.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

הביצוע בוודאי התחיל אחרי אוקטובר או דצמבר 1964. הייתכן לכנות תכנון כאשר מחליטים על דבר והיפוכו? הייתכן לכנות מיתון כאשר מוסיפים שכר בשיעור של 26%?

שאלתי השנייה — בקשר לביצוע. ושוב, במקרה, אותו מספרי 26%. אבל הפעם כוונתי לתוספת של 26% לעובדי נמל חיפה, באמצע תקופת המיתון. משני המספרים האלה — תוספת סיווג של 26% בתקופת התכנון, ו-26% בתקופת הביצוע — יש להסיק אחת משתים, או שתיהן יחד. דהיינו: (א) מדיניות למיתון לא היתה ולא נבראה, אלא משל היה; (ב) המבצעים אינם מסוגלים לעמוד בפני קבוצות לחץ, ונכונים לתביעות הנוגדות את המדיניות ושמעריכה להביא את הגאולה הכלכלית.

חברי הכנסת, עלינו לראות בעינים פקוחות: אם בחירות לכנסת הן כה חשובות שבכוון לפגוע במדיניות הכלכלית ובמשק כולו, כמו 26% של סיווג (ואנו יודעים את הסוד של ההעלאה הזאת), ואם ההתחזרות על חסדי פועלי חיפה בכוחה להכשיל את ביצוע המדיניות הכלכלית, או בכל אופן לפגוע בה — הרי שקשה מאד לראות סיכוי של ממש להבראת המשק, כי הבראה יסודית חייבת להימשך זמן מסוים; אי אפשר לדרוש אפילו מהממשלה החזקה ביותר ביצוע במהירות בוק, במשך מספר שנים בלבד. ומכיוון שבכל ארבע שנים מתקיימות אצולנו בחירות, וגם בארבע השנים קיימות קבוצות לחץ כדוגמת פועלי נמל חיפה — הרי שאין סיכוי שבין בחירות לבחירות תוכל להתגבש ולהגיע לדי ביצוע מדיניות כלכלית יסודית ורצינית.

חברי הכנסת, ח"י שנים הן הרבה זמן בחיי אדם, וגם בחיי המדינה, כשאלה הן ח"י השנים הראשונות בחיי המדינה. עיינו ראות, שאורחי המדינה החדשה היו דרוכים ומוכנים לבנות מדינה למופת, גם מבחינה כלכלית. יהדות העולם גם היא הפגינה את רצונה לתרום את חלקה בהנחת היסודות למשק בריא מבחינה כלכלית. וגם עמי העולם באו לעזרתנו, בעזרה של ממש — רובם מחוץ התחשבות והערכה לעם המיוחד, העם היהודי, ואחד מהם בגלל רגש של אשמה או חכמה וחישוב מדיני. במשך ח"י שנים בזבזנו אפשרויות לבתי-חוררות. אורחי המדינה עברו תקופה קשה מבחינה כלכלית; ניתוח אחר ניתוח, פיתוח ועוד פיתוח, ובין פיתוח לפיתוח — אינפלציות, דוהרות וזחלנות, משברים כלכליים שונים ומשונים, ואחרון אחרון לא חביב — המיתון וכל הכרוך בו.

אני מתפלל: האומנם אמר ראש הממשלה מר אשכול, כפי שנחפרסם ב"מעריב" מ-15 בדצמבר, שאין משבר כלכלי במדינה כלל? גם לגוף הבריא ביותר יש גבול כמה הוא יכול לשאת. נדמה לי שכבר התקרבו, ואולי גם עברו, את הגבול הזה. האנשים הפרודוקטיביים והטובים ביותר, אורחי המדינה ומשקיעי חוץ, נכוו כווייה אחרי כווייה על ידי המשברים הכלכליים הרבים. ולצערי אינני רואה עוד אותה הרעננות, המרץ וההתלהבות שהיו מנת חלקה של המדינה בשנותיה הראשונות.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. לפני שנשמע עמדתנו לגבי המדיניות הכלכלית של הממשלה, ברצוני להעיר הערה אחת. כרגיל נשמע עמדתנו הביקורתית בגילוי-לב, אולם ברצוני לזקק חבר הכנסת שלא מהקואליציה להשמיע מספר מלים נגד הנשק החדש, הבלתי-קונבנציונלי, שהוכנס בזמן האחרון למאבק בחזית הכלכלית נגד הממשלה. כוונתי לבדיחות הארסיות המתפרסמות במאורגן על ראשי המדינה ככלל וכפרט.

חברי הכנסת, השמעת ביקורת, אפילו חדה וחרפה ביותר — ואתם מכירים אותו ואת הוזהרתו עם זאת — כן וכן: אבל הפצת בדיחות ודברי ליצנות ארסיים פוגעת לא רק ביוקרתם של ראשי המדינה, אלא במדינה עצמה, וזאת על ידי ערעור כל אמן, גרימת בהלה ויאוש. זה — לא ולא. לא לחינם אמרו חכמינו ז"ל שאחד הדברים הגרועים ביותר, שעולים בחומרתם על עבירות יסודיות, הוא הפצת דברי ליצנות. חכמינו הבינו שהנזק של ליצנות ובוזות מסוגלים לגרום, לא ייגרם עלי ידי הביקורת, ותהיה התמורה והקטלנית ביותר. רבינו יונה חיבר ספר בשם "שערי תשובה", ושער שלם הוא מקדיש לגודל הנזק ולחסרון הגדול של דברי הליצנות.

נדמה לי שסיעתנו יכולה להתברך בכך שלמרות הביקורת העניינית, ולפעמים החרפה ביותר בשטחים השונים, אף פעם לא עברנו את הגבול ושמרנו על המאזן של אחריות. גם הפעם, למרות הביקורת שנשמע, לפי מיטב הבנתנו, אין אנו מתעלמים מן החיוב הרב שנעשה, מן השיפור במאזן התשלומים, הירידה בצריכה הפרטית, שיפור ביחסי העבודה ומוסר העבודה —

מרדכי סורקיס (רפ"י):

לשם כך יש הר הסברה.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

— וכל אותם דברים חיוביים שנסקרו עלי ידי שר האוצר. אני מזכיר את הדברים החיוביים ומחובתי להזכיר גם את הצד השני של המטבע, גם את הצל והשלילה.

אם ברצוננו להעריך את המדיניות הכלכלית החדשה, שהפעם שמה הוא "מיתון" — אפשר לתת שם זה או אחר, שם הולך ושם בא. והמשבר הכלכלי לעולם עומד — עלינו קודם כל לבחון האם באמת מדובר במדיניות מתוכננת, או שמא אין פה לא תכנון ולא מדיניות, אלא התפתחות טבעית של שפל ומשבר כלכלי כתוצאה מכל מה שנעשה ולא נעשה במשך שנות קיום המדינה.

אם נקבע שאננם סוף מעשה במחשבה תחילה והמיתון היה באמת מתוכנן מראש, כטענת הממשלה, הרי אז עלינו לבחון האם המדיניות מבוצעת בהתאם לתכנית הלבנה למעשה, או שאכן ביצוע מכניסים שינויים עלי ידי קבוצת לחץ, ולא שינויים קלים, אלא כאלה הסותרים את מדיניות המיתון בצורה רצינית.

ברצוני להתחיל בשתי שאלות — האחת בנוגע לתכנון המיתון והשנייה בקשר לביצועו.

שר האוצר אמר בנאומו, שהיסודות למיתון הונחו בסוף דצמבר 1964.

שר-האוצר פ. ספיר:

בסוף אוקטובר.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

ציטטתי את דבריך, אך אני מוכן לקבל את התיקון.

של 7% ב־1965 ו־10% ב־1964. לא ייתכן איפוא שום סיכוי לאיזון המאון המסחרי עלידי הגדלת היצוא, אלא אם נצליח להשוות את התפוקה שלנו בייצור — כולל שירותים — לשוקי העולם, בהם אנו חייבים להתחרות. כמוכח, אם נרצה להשלות את עצמנו ולהורים מאות מיליוני לירות כמענקים ליצוא, כפי שהביא זאת בחשבון ספר התקציב לשנה זו — יכולים אנו להגדיל באופן מלאכותי את היצוא ללא גבול. ברור שסכומים של מאות מיליוני ל"י עשויים להגדיל את היצוא; אני מאמין שלא לכך התכוון שר האוצר, כי זה לא יבטיח את המשק.

אגב, בהגדלת התפוקה אנו יכולים לעשות גדולות. שר הדואר סיפר בתשובה לשאלתה — שכנראה הוזמנה על ידו — כי עלידי החלטה לשלם פרסים הגדלים העובדים בהתקנת טלפונים את תפוקתם ב־70% במשך זמן קצר. לו הייתי שר הדואר, לא הייתי מזמין את השאלתה הזאת, כי אין ביקורת חריפה יותר מאשר לספר כי אפשר להגדיל בבת אחת את התפוקה ב־70%. זה מראה כי היתה הונחה פושעת בעבודתם של עובדים אלה.

הנני בטוח שהתפוקה הכללית הממוצעת איננה יכולה לעלות ב־70%, כי היא לא ירודה כל־כך, אבל אפשר ואנו חייבים להעלותה ב־15%—30% ובשירותים ב־40%—50%, לפי הענפים השונים, כדי שנדביק את הנורמה המקובלת של ארצות השוק האירופי.

אותו הדבר באשר לעליית המחירים. לפי התצפית, העליה הממוצעת בשכר העובדים תהיה 2% והעליה במחירים 5%, כלומר, התיקורת נטו ב־3%. אנו יכולים לתאר לעצמנו את המסקנות על יסוד התקדים של מעגל־הקסם הידוע.

גם הממשלה אינה מפגינה את הדוגמה הטובה ביותר לריסון עצמי בתקופת המיתון. אמנם נכון שהמשרות בשירות המדינה לא רק שלא עלו, אלא ירדו ב־726 פקידים, אבל לעומת זאת עלה הרכב הממשלתי מ־2100 ל־2150, וההוצאות עלו מ־15.9 מיליון ל"י ל־18.8 מיליון ל"י, כלומר עליה של 20%. בעיריית תל־אביב ובכמה עיריות אחרות העליה היא עוד יותר גדולה.

מאון התשלומים אמנם שופר. לא ייתכן שלא להביע הוקרה והערכה על שהגרעון ירד השנה ב־50 מיליון דולר. אבל עלינו לזכור שגם ההורבה במסבע חוץ ירדה ב־30 מיליון דולר, וכנראה גם זה קשור במיתון. כלומר פחות השקעות מהחוץ, ולכן דרוש החוק לעידוד השקעות הון.

אשר לעליה ביצוא — עלינו לזכור, למען האובייקטיביות, שהעליה היא בעיקר הוזמנות, לא בזכותנו ובולתי־לחיה בנו. כוונתי לעליה הגדולה במחיר הניהלומים בשוקי העולם, כי בלעדי זאת כמעט שאין עליה ביצוא במחיר אבסולוטי. אדרבא, משנת 1964/65 תלכסם גדול העליה ביצוא ב־20%, ואילו בשנת 1965/66 ב־11%, כלומר ירידה למחצית.

אחד ההישגים הגדולים של הפיתוח היה ביטול השערים השונים, ועלידי כך חיסול העיוותים והאפשרויות לאפוליות ושחיתות. כך הוכרזו אז עלידי אוריכל הפיתוח, ובניין זה היתה הסכמה כללית של כל הציבור. והנה עכשיו נפתחו שוב דלתות האוצר למאה שערים, עלידי מדיניות של מענקים וסובסידיות, שיגיעו השנה ל־370 מיליון ל"י, לרבות כל התמריצים וחשבון מסים. 370 מיליון ל"י השנה לעומת 240 מיליון ל"י ב־1966 ו־180 מיליון ל"י ב־1965.

המציאות החדשה — לא חדשה, אלא חדשה — של מדיניות מענקים, אחרי הפסקה קלה, תגביר את העיוותים והחממה לתעשייתם מפגרים, אשר אין להם כל קיום. היום

המספרים הרשמיים מדברים עדיין בסכומים גדולים שמצפים להשקעות. מר ספיר מקווה שגם השנה ישקיעו 2.5 מיליארד לירות. אבל גם אני בתוך עמי אנוכי יושב, ולצדעי אינני רואה תנועה ורצון להשקעות, ובוודאי לא בממדים הגדולים של 2.5 מיליארד, כפי שהזכיר מר ספיר, להרחבת התעשייה או להקמת תעשייה חדשה. אינני קיצוני, מר ספיר, כמו חברך לקואליציה שדיבר לפני, חבר־הכנסת ויקטור שמיטוב, שאמר בפאתוס — כנראה הוא יודע — שאין אף פרויקט אחד ממשי במגירות של הממשלה להקמת תעשייה חדשה. אין אני פסימיסט עד כדי כך; אמנם אינני יודע מה שהוא יודע...

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

והוא צריך לדעת.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

הוא צריך לדעת. אבל מ־אין אף פרויקט אחד ועד כדי האופטימה של 2.5 מיליארד — יש סוף סוף קצת מרחק. כי אלמלא היה זה כפי שאמרתי, בוודאי לא היתה הממשלה מציעה כעת חוק שיתן מענקים גדולים למשקיעים, עד כדי 33% של השקעתם.

חברי הכנסת, בשנים הראשונות של המדינה לא היה צורך לתת מתנות ומענקים. די היה אילו לא היינו מגרשים בכוח את המשקיעים שהתדפקו על דלתותינו. ועכשיו ספק גדול בעיני אם יועילו כל המענקים האלה. כי משקיע רציני אינו מחפש מענקים, הוא מחפש תנאים אובייקטיביים להצלחתו. ומי שמחפש את המענק — טעון בדיקה כפולה ומכופלת.

גייחד נא מספר מלים על התנאים האובייקטיביים של הכלכלה במדינה, ובעיקר כפי שנראים בעיני המשקיע הפוטנציאלי. מר זנדרג, הממונה על התקציבים, אמר שגורמים פסיכולוגיים תגברו את המיתון מעבר לצפוי. זה נכון. אבל ראשי משרד האוצר והמתכננים חייבים להביא בחשבון גם את הגורם הפסיכולוגי כגורם של ממש, כלכלי, בכל תכנון, את השליה והחסרון היסודי — התנודות החריפות, חדשים לבקרים, במדיניות הכלכלית, דבר שמביא להוסר יציבות, בטחון ואמון. כבר קשה לדעת מה טוב ומה רע למדינה. עכשיו מעודדת המדינה — כפי שהזכרתי — השקעות מבחון. מר ספיר הודיע על הצעת חוק למטרה זו, שטיגנת בחובה מענקים גדולים בסכום של כארבעים מיליון לשנה זו. והנה רק לפני שנתיים—שלוש לא היה לממשלה שום ענין בהשקעות. אנשי הממשלה טענו שכל זרימה במסבע חוץ היא פשוט אסון, או כמעט אסון למדינה, כי היא גורמת ומחזקת את האינפלציה. האם אנשי הממשלה וחברי כנסת חושבים שיהיו חוץ־לארץ סטגוליס להבין את ההשקפות המנוגדות והמתחלפות בכל כמה שנים?

כלכל, יש צורך ביתר הבנה ועקביות במה שנוגע למשקיעים מבחון, אבל עכשיו לא אאריך בזה. נדמה לי שאילו ידעו המשקיעים מבחון — וגם מבפנים — שהפעם תהיה המדיניות עקיבה לזמן רב, ושאמנם רוצים להוויל היציאות על הייצור כדי שנוכל להתחרות ביצוא, אילו הצלחנו לעורר עוד מעט את האמון — הרי שיש חיוב במיתון, וייתכן שנוכה להשקעות על יסודות בריאים יותר.

אשר להוזלת הייצור — האמת היא, שלמרות המיתון יעלו הוצאות הייצור גם השנה לפחות ב־6%. כי לפי התצפית תגיע העליה בשכר — שכר יסוד פלוס תוספת יוקר — לפחות ל־9%, ולעומת זה תגיע העליה בתפוקה רק ל־3%. כלומר: עליה בהוצאות הייצור ב־6%. וזה לעומת עליה בתפוקה

הישיבות, אבל לא צריך בגלל זה לומר שלאוניברסיטאות אין כוח משיכה.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

אני מקבל דברך ברוח טובה. אבל תניד לי, כמה מאות תלמידים מחוץ-לארץ לומדים כיום באוניברסיטאות? נסתי מספר של שמונה-יבאות תלמידים מחוץ-לארץ הלומדים בישיבות. אינני חושב שבאוניברסיטאות יש נומרוס קלאוזוס נגד סטודנטים מחוץ-לארץ.

אני מדבר על הצד החינוכי שבפיתוח הישיבות והמוסדות התורניים כמרכז חשוב לנהירת תלמידים. תלמיד באוניברסיטה סיטה במשך ארבע-חמש שנים עולה למדינה בממוצע בין 30 אלף ל-100 אלף לירות; תלמיד ישיבה בתקופה כזאת עולה למדינה בממוצע מ-500 עד 1000 לירות. אל יגידו לי, שלגבי האוניברסיטאות מדובר במקצועות קונסטרוקטיביים, כי חלק גדול מן הלימודים באוניברסיטאות מוקדשים למדעי הרוח. יש פרדוקס מסוים — אם בחור ישיבה לומד יום ולילה בישיבה, הוא מקבל תקציב שנתי של 100 לירות, אבל אם הוא לומד אותו דף גמרא באוניברסיטה — ותסכימו אתי שבישיבה לומדים גמרא באופן טוב יותר — הוא מקבל 4,000 לירות בממוצע.

חלק מהסטודנטים, אפילו הישראליים, יורדים. לפי הגדרתו של מנהל בנק „טפחות“, הסטודנטים הישראליים היורדים מן הארץ הם היצוא היקר ביותר של המדינה. אם השנה ירדו 1,700 מהנדסים, כפי שהודיעה בוועידה האחרונה של אגודת המהנדסים שהתקיימה לפני כמה שבועות, הרי שהיצוא הזה, שהוא ללא כל תמורה, עלה למדינה כ-60–70 מיליון לירות. — אם אני מביא בחשבון שמהנדס עולה למדינה בממוצע כ-35–40 אלף לירות. למה אם כן האפליה החמורה, שהיא גם לרעת המדינה, עלידי הכשלת מקור עליה חשוב?

ומענין לענין. תקציב מדע, תרבות ואמנות עלה מ-9 מיליון לירות ל-10.632 מיליון לירות — עליה של 18%, ואילו בתרבות תורנית ישנה עליה של פחות מ-0.4% — מ-840 אלף לירות ל-870 אלף לירות.

בלי לדבר על המספרים האבסולוטיים הוועקים השמימה, ברצוני להדגיש את הערכתנו על התכונה הממלכתית בקשר לחינוך היסודי העצמאי. אמנם גם בענין זה דרוש שיפור ותיקון, אבל אנחנו מקווים שעלידי הבנה הדדית, ובעיקר עלידי הסרת חשדות, שמתברר יותר ויותר שאין להם כל שחר — נתקדם להבנה יתרה. יחד עם החיוב, מחובתי להתריע, שיש לשנות את היחס לחינוך הגבוה המקורי שלנו — הישיבות הקדושות.

אתקרב לסיום ואגיד: מר ספיר, ראיתי ציטטה שלך — אינני זוכר כרגע את המקור שממנו נלקחה הציטטה — בה נאמר: „מוטב שהפסיעה קדימה תהיה קטנה, אך אסור לצעוד לאחור“. מותר לי לקבוע, שעד עכשיו, בדרך כלל, היה ההיפך — היה צעד אחד קדימה ולפחות צעד אחד, אם לא שניים, אחורה.

בעיה המעסיקה את הציבור יותר מכל בעיה אחרת היא בעיית האבטלה. במדינתנו, שאיננה עשירה באוצרות טבעיים, הנכס היקר ביותר הוא כוח האדם. לכן אבטלה מאונס לעשרות אלפי עובדים היא נזק לאומי רב, נוסף על הנזק החברתי הנגרם עלידי אבטלה, בלי לדבר על הסבל הלא-יתואר של הקרבן ובני משפחתו. האבטלה מכשילה את העליה, והיא בלי ספק אחד הגורמים ליירוה ההולכת וגוברת. אנחנו חייבים להכשיר את המובטלים ואת המובטלים הסמויים ולהעבירם

כבר מבינים הכל שתעשייה מפגרת אינה תורמת למשק ואף לא להעסקת עובדים, אלא באופן זמני גרידא.

למרות שהייתי זה שהעליתי בזמנו בכנסת את בעיית התפוקה הירודה, בכל זאת הדגשתי, ואני מדגיש בכל הזדמנות, כי הבעיה היא לא רק בתפוקה הירודה, שאי-אפשר להטיל את כל האחריות על שכמו של העובד בלבד, כי מנהל כושל, ארגון בלתי-יעיל, גורמים לייקור לא פחות, אם לא יותר, מתפוקה בלתי-מספיקה של העובד.

מר זנדברג הכריז בימים אלה, כי בעיות סוציאליות חייבות למצוא פתרון מחוץ לכותלי המפעל. מה נעשה להגשמת ההכרזה הכלכלית הנוכחית הזאת? שום שינוי בגישות הדוקטרינריות. גם עכשיו מי שבא האחרון, הולך ראשון, מבלי להתחשב בטובת המפעל ויעילות העובד. מובן מאילו שזה לא ידרבן את העובד הוותיק להגברת התפוקה, כי בין כך ובין כך לא יפסיד את מקום עבודתו; וכן לא ידרבן את העובד החדש, כי למרות כל השתוללותו, אם נגורה הגזירה לפיטוריו, בין כך ובין כך ילך הראשון.

כדי להוציא את עגלת הכלכלה מהבזק, בו הוא שקוע זה זמן רב מדי, יש צורך במאמץ רב ובאובייקטיביות מוחלטת, ולצערי איננו רואים את שניהם, לא את האומץ הדרוש ולא את האובייקטיביות הדרושה. עדיין ממלאה האינטרסנטיות — אם היא סקטוראלית או השקפתית — תפקיד נכבד בהכרעות ובניהול.

לא אכנס לעניני המשרדים, כי הרי נדון על כל משרד ומשרד לחור. אביא כאן כמה מספרים רק כדי לסבר את האוזן, בתור דוגמות בעלמא.

לפני שבוע דיברתי על מכת היירדה ועל המחסור בעליה. ברור שעליה וירידה הם גורמים ממדרגה ראשונה בכלכלת ארצנו, מבלי לדבר על הגורם הבטחוני, החברתי וכו'. לארצנו הקדושה כוח משיכה מיוחד לעליה כמרכז תורני. עובדה היא, שגם עכשיו לומדים בישיבות שלנו כ-800 תלמידים מחוץ-לארץ, שחלק גדול מהם נשאר בארץ. אנו משתדלים שהם יבואו ויישאר בארץ, ואנו יודעים את הקשיים בסוגיה זו. אין ספק שלו היתה הממשלה מעודדת ועוזרת לישיבות, הן בתקציב השוטף והן בבנינים מינימליים, לנוחיותם של התלמידים מחוץ-לארץ, לא יותר מאשר בהתאם להרגליהם, במידה לא יותר קטנה מאשר למוסדות חינוך גבוה אחרים — בטוחני שאלפי בחורים היו נוהרים לישיבות שבארץ. עובדה היא, שלטכניון ולאוניברסיטה אין כוח משיכה מיוחד, בעוד שיש כוח משיכה כזה לישיבות ולמוסדות התורניים. שר האוצר מסר, בתשובה להצעה לסדר-היום בענין שביחת הסטודנטים, כי הממשלה הגדילה את התקציב לחינוך הגבוה פי שבע-מאות.

שר-האוצר פ. ספיר:

פי שבע-מאות מאז 1949.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

הייתי רוצה שמר ספיר יעזור לי ויגיד פי כמה מאות הגדילה הממשלה את תמיכתה לישיבות. אני רוצה שהוא לא רק יעזור לי עלידי זה שיגיד לי זאת, אלא שיעזור גם לתיקון ולהעלאת האחוזים.

יצחק ה. קלינגהופר (גח"ל):

מה שאמרת על כוח המשיכה של האוניברסיטאות אינו נכון. רבים שביקשו להימלט, לא נתקבלו מחוסר מקום. אינני שולל עלידי כך ואינני מכחיש את כוח המשיכה של

שאלת האבטלה לא זו בלבד שאיננה עומדת להיפתר בקי רוב, כי אם נהפוך הוא. הוא בישר לנו — ואני מצטט: „בתחילת 1967 יש לצפות עדיין להחרפת ממדי האבטלה“. ובמה הוא מנחם אותנו? הוא אמר — ואני מצטט שוב: „אנו מאמינים כי בסוף השנה הבאה יירד הממוצע היומי של מובטלים כ־20 עד 25 אחוז לעומת רמתו הנוכחית“. במלים אחרות, גם אם כל מה שמובטח לנו בתקציב יתגשם — דבר שכלל איננו בטוח — הרי גם אז תישאר 80% של האבטלה בסוף 1967.

נוכח הסכנה של משכר כלכלי — אילו היתה נמשכת עוד שנת 1966 אחת — נוכח הוועקה האיומה של המובטלים ומאבקם בכל רחבי הארץ, נוכח גילויי חרפת רעב והתנגדות של המובטלים והמפוטרים, נאלץ היה שר האוצר להסכים למתן במקצת צדדים מסויימים של המיתון, מבלי לשנות במאומה את הכיוון הכללי. הוא בישר לנו כי הכאבים הגדולים עדיין נכוננו לנו בעתיד. השאלה: כאבים למי? לא לכולם. לפועל, לשכבות הביניים — כאבים. אבל יש כאלה אשר כלל וכלל לא יכאב להם. להפך, הם ייהנו מהמדיניות הזאת ומהתקציב. אולם לפני זה — כמה מלים על גלי ההתייקרות.

אפילו הסטטיסטיקה הרשמית מודה, כי קצב עליית מחירים ב־1966 עלה על זה שב־1965 — 8.5% לעומת 7.8%. ומה יהיה בעתיד, ב־1967? זאת נוכחנו לדעת כבר עכשיו. הממשלה העלתה בימים אלה את מחיר ברוט החלב ב־5% אגורות, כלומר ב־20%, בתירוץ שעלה מחיר המספוא המיובא מחוץ לארץ, ושהסובסידיות — כך אמר השר — יכולות למנוע רק עליית מחירים כתוצאה מהתייחוריות בתוך המשק. אם כך, האם מורידה הממשלה מחירי ברוט כאשר יורדים המחירים בשוק העולמי? הנה ירד מחיר הדלק בשוק העולמי, וירד באופן ניכר. מדוע לא הורידה הממשלה את מחיר הדלק ומחיר הנסיעות? סי' עתנו הקומוניסטית מוחה נמרצות נגד העלאת מחיר החלב מחדש. זוהי גזילה חסרת דחמים מדלת העם.

בנאומי מודר שר האוצר כי „ב־1967 תהיה העליה הממוצעת במוד המחירים לצרכן בגבולות של 5%“. באותו זמן מודיע משרד האוצר, בחוברת „התקציב הלאומי“ ש־פורסמה וחולקה לנו, כי בחודש יולי 1967 לא תהיה תוספת יוקר. זוהי ממש הגהרות בעובדים השכירים — להרדיע מראש שתהיה עליית מחירים ולהודיע מראש שלא תשולם בעקבותיה תוספת יוקר. אך את המלה האחרונה יגידו הפועלים.

מהתקציב ברור, שזהו תקציב גרעוני באורח רשמי, ולמעשה עוד יותר, משום שאומדן ההכנסות אינו יכול להתממש. ואז — זאת הודיע כבר משרד האוצר — אחד האמצעים יהיה הדפסת שטרי כסף והגדלת חובות החוץ והפנים של המדינה. האין אלה מגמות אינפלציוניות ברורות? האין זו הכנה לפיחות נוסף של הילירה?

הנסיון הוכיח, כי העובדים לא השלימו ולא ישלימו עם אבטלה, רעב, פיטורים ויוקר. הם נאבקו ואילצו את הממשלה לנקוט כמה צעדים, גם אם בלתי־מהותיים. ככל שיגבר המאבק, ככל שתתרחב ותתלכד אופוזיציה שמאלית — כן ישיפע הדבר יותר. להיות בתוך הממשלה פירושו לתת חיפוי למדיניותה, להשאיר את השטח פנוי לדמגוגיה סוציאלי של האופוזיציה הימנית, שבצעם אין לה תכנית אחרת מוז של הממשלה. כל רצונה של האופוזיציה הימנית הוא טובת הנאה נוספת לבעלי ההון הגדולים והידוק נוסף של חגורת העמלים. ואנו מזהירים: הממשלה הזאת סוללת במדיניותה דרך לשלטון הימין, לאיום על סדרי השלטון הפר

לענפים של תעשיות היצוא. הפיתוח הטוב ביותר הוא הפיתוח בהכשרת האדם לעבודה יצרנית.

סיעתנו מציעה כסיכום: א. ביטוח נגד אבטלה; ב. הכשרת המובטלים על חשבון המדינה לעבודה בענפי תעשיות היצוא; ג. הגדלת הנזילות כתשובה על האבטלה; ד. הוזלת האשראי לתעשייה ובמיוחד לתעשיית היצוא; ה. הנהגת חמישה ימי עבודה, אם לא עלידי חוק — וקיבלתי את דבריו של שר העבודה בנידון — הרי כהסכם הדדי, לפחות בתקופת המיתון והאבטלה; ו. הצמדת תוספת שכר לתפוקה; ז. הקפאת כל התייקרויות; ח. הקטנת הדרגתיות של עובדי השירותים במוסדות ממשלתיים ועירוניים על־ידי העברתם לעבודה יצרנית; ט. מענק מוגדל למשפחות מרובות ילדים; י. הורדת מס הכנסה בדרגים הנמוכים; יא. הערכה ריאלית של נכסי דלא־ניידי למטרת מיסוי; יב. תקציב מאוזן על־ידי התאמת ההוצאות להכנסות הריאליות.

הי"ר ט. סנהדראי:

רשות הייבור לחברה־הכנסת וילנר, ואחריו — לחבר הכנסת כהנא.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

גברתי היושבת־ראש, כנסת נכבדה. המיתון הכלכלי לא הביא ואינו מסוגל להביא להבראת המשק. תוצאתו הממשית היא: הורדת רמת החיים של העמלים, שפל כלכלי והגברת התלות בהון הזר.

העובדה שהפועלים נאלצים לפעמים לוותר על שכר כדי לא להיות מפוטרים; וכן העובדה שהחל מסע להעלאת הנורמות על־חשבון זיעתם ובריאותם של הפועלים והקטנת הצריכה של הפועלים והמוני העם — בכך רואה שר האוצר סימנים להצלחת התכנית. דברים אלה, יותר מאשר הם מוכיחים על הצלחת המדיניות הכלכלית של השר ספיר, מוכיחים על אופיה האנטי־פועלי והאנטי־עממי המובהק של המדיניות הזאת.

אנחנו פתח במקצת הפער במאזן התשלומים, אך יותר מאשר הדבר בא מגידול של ממש ביצוא, הוא בא מצמצום גידול היבוא. היצוא התעשייתי, חוץ מיהלומים, שי' עור הגידול שלו בשנת 1966 נשאר כפי שהיה בשנת 1965, היינו 14% — 15%, וקטן יותר מאשר בשנת 1964. ובכן, היכן כאן ההישגים?

לעומת זאת חלו התפתחויות מואגות ביותר במשק: התוצר הגולמי הריאלי ירד מגידול של 10% בשנת 1964 לגידול של 1% — 2% בלבד בשנת 1966. ההשקעה הגולמית במשק ירדה מגידול של 21% בשנת 1964 לגידול של 14% בשנת 1966.

הייצור התעשייתי, שעלה בשנת 1964 ב־15%, היום, ב־1966, עלה בקושי ב־3%. בשנת 1966 חלה ירידה ב־3.4% בהכנסה הריאלית הפנויה לנפש, זאת אומרת ההכנסה לאחר הורדת המסים ועליית המחירים. והנה הורדה של ממש ברמת החיים של הפועלים והמוני העם, אפילו לפי הסטטיסטיקה הרשמית. אשר הראתה ב־1964 עליה בהכנסה הריאלית הפנויה לנפש ב־5%. ואם באופן רשמי קובעים שחלה ירידה בהכנסה הממוצעת הריאלית לנפש, נוכל לתאר לעצמנו מהי הירידה הלא־ממוצעת אצל נפשות עניות ועמליות.

האבטלה היא המכה החמורה ביותר שהונחתה על ראש העמלים. הן העובדים עובדים כספים והן העובדים עובדים רור חנית. שר האוצר, בנאומי על התקציב, לאחר שהקדיש כמה דברי נחמה סטנדרטיים לרובבות המשפחות האומללות של המובטלים, הטעים — כדי שלא תהינה אשליות — כי

למנטריים ולמיליטריים קיצוני. הדרך לסגירת הדרך לימין: לשנות את המדיניות.

שר האוצר אמר, שהממשלה תימנע בשנה החדשה מהע" לאת מסים, אולם בהסתייגות: "אם צורכי חירום לא ימנעו זאת מאתנו". מעניין שמתוך כל המסים ויתרה הממשלה מרצונה החופשי על 16 מיליון לירות אשר היו צריכים לשלם בעלי הבתים כתוצאה מעליית מס רכוש בעקבות העלאת דמי השכירות. אמנם עוד לא שמעתי על מקרה אחר שהממשלה מותרת מרצונה ומראש על מסים. אבל זה נראה איך מתחלקים המסים. התקציב החדש, מכחינה הבה, הוא התקציב הגרוע ביותר. השנה ישלמו השכירים 44% מכלל מס ההכנסה; לעומת 38% ששילמו בשנה הקודמת. העצמאיים ישלמו סחוט: במקום 30.9% בשנה השוטפת ישלמו 28.6% בשנה הבאה. גם חברות ההון ישלמו סחוט — במקום 26.4% ישלמו 23%. הא לכם מדיניות סוציאלית "סורגריבית".

כמה מלים על מצב הפועלים הערביים. לפי נתונים שנמסרו על ידי המחלקה הערבית שליד הוועד הפועל של ההסתדרות יש עכשיו 7,000 פועלים ערביים שפוטרו בזמן האחרון מהעבודה. מתוך 60,000 פועלים ערביים בסך הכל. זאת אומרת 12% מכוח העבודה הערבי מובטל. האחוה הרשמי לגבי כל המובטלים הוא 6.6%, כלומר, גם כאן האפי' ליה הלאומית היא ברורה. יש מקומות שבהם האבטלה הממשית היא גדולה באחוזים רבים ממה שמציגים מספרי הסטטיסטיקה הרשמית. באוס'אל'פחם 50% מובטלים; בנצ' — רת — המונים מובטלים; בדירת'נה מתוך 200 פועלים עובדים רק 7. יש לציין את הקושי להירשם בלשכות העבודה, כי ברוב הכפרים הערביים אין לשכות עבודה. ורעב ממש שורר בכפרים ערביים, כמו בהרבה ישובים יהודים — בית שאן ואחרים.

ברצוני להזכיר את סעיף ההלוואה לפיתוח המשק הער: בי המוסיע בחקציב, המהווה 0.4% מהתקציב; בשנה ש' עברה גם כן היווה סעיף זה "אפס", אבל "אפס פסיק שמונה". השנה הקטינו את הסכום המיועד לפיתוח המשק הערבי. וזכורו מהוזה האוכלוסיה הערבית 11% מכלל האוכלוסיה במדינה.

ויקטור שם טוב (מפ"ם):

אם תצרך לסעיף זה סעיפים אחרים, הסכום איננו אפס.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

גם אחוז אחד הוא למעשה אפס. בהשוואה לאוכלוסיה המונה 11% מכלל האוכלוסיה. אנו היהודים צריכים להיזהר במיוחד מכל אפליה לאומית.

לעומת זאת מגלה הממשלה רוחב לב, כלפי מי? — כלפי משקיעי הון מחוץ לארץ, וכלפי יוצאים גדולים בארץ. הגענו לכך שהממשלה מכינה הצעת חוק שלפיה תתן הממש' שלם בשקיע הון הלוואה בשיעור של 80% מכלל ההש' קעה באיזור פיתוח א'. אם הממשלה יכולה לתת 80% מההון הדרוש להקמת מפעל, מטב שחקים את המפעל בעצמה; כי אז רוחי המפעל יהיו של המדינה וישמשו מקורות הכנסה לפיתוח נוסף.

לפני שנה החליטה הכנסת לעודד את היצואנים עלידי מתן תמריצים בסך 30 מיליון לירות. אבל הממשלה — בניגוד להתלטת הכנסת — הוציאה 150% יותר: 75 מיליון לירות. והשנה מבטיחים תמריצים ישרים ועקיפים בסכום של 230 מיליון לירות.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

איזה תמריץ קיבלה "פיאט" בכרית'ה המועצות

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

הממשלה הוריעה שהכינה תכנית לחמש שנים. כמובן קשה להתייחס במצינוה לתכנית זו. כמה תכניות מסוג זה, שלא היה בהן ממש, הביאה הממשלה לפנינו גם לפי התכנית שהביא שר האוצר עתה, עדיין היה ב-1971 ספר של 300 מיליון דולר במאזן התשלומים. ואז, אמר שר האוצר, נוכל לומר כי "אנו רחוקים כדי פסיעות אחדות מהעצמאות הכלכלית". אני חושב שלא כדאי בכלל לנתח תכנית זו. אפשר להתייחס אליה כאל בדיחה של סוף השנה. המציאות היא שהתלות הכלכלית גוברת והולכת, חובות המדינה — חובות החוץ והפנים — גדלים.

ולבסוף ברצוני להעיר מספר הערות על תקציב הצבא. השר אמר שהשקידה המתמדת על בטחון המדינה מהווה עול יקר, שכמעט תמיד מתנגש עם שיקולים כלכליים ומשנה אותם. מחקציב הבטחון הגלוי אי אפשר לקבל תמונה מלאה, אך ברור שהוא בולע חלק ניכר של המשאבים הלי-אומיים. אביא רק דוגמא אחת. התקציב הגלוי לבטחון בשנת התקציב 1967/68 גדול פי 13 מתקציב הבטחון שהיה בשנים 1955/56, ואילו התקציב הכללי גדל רק פי שמונה.

ההיקף של התקציב תלוי במידה רבה במדיניות. כולנו בעד בטחון. אך מדיניות של "God save the King" קשורה עם מדיניות של "God save the Oil" וכן "God save the bases", ומדיניות זו עולה בכסף רב. ראש הממשלה ושר הבטחון אשכול מתחרה עם שר העבודה אלון בהכרזות שמשמעותן היא, כי לא נשב בחיבוק יריים את יומרג השלטון הפרו-מערבי בירדן. אם זוהי המדיניות, הרי משמעותו של תקציב הבטחון איננה תקציב בטחוני הנגנתי ישראלי, אלא תקציב בטחון אוזרי. מדיניות אוזרית זו, המביאה לתקציב צבאי מנופח ואף ל"אופציה" גרעינית, יחד עם מדיניות ההשתעבדות להון הזר, הן הסיבות היסודיות להתרחקותנו מעצמאות כלכלית, למרות העובדה כי שישה מיליארד דולר נוספו לארץ מאז קום המדינה. במדיניות אחרת מצבנו היה נראה אחר לגמרי. אילו במקום המדיניות הנוכחית היינו מביעים סולידריות עם העם הירדני נגד המלך המייצג כמה פי' אודלים וסוכנים אמריקאיים ובריטיים, אילו היינו מביעים סולידריות עם מאבקם של העמים הערביים על ריבונותם נגד חברות הנפט האנגלו-אמריקאיות, אילו היינו מכירים בזכותו של העם הערבי הארץ-ישראלי, ובמיוחד בזכות הפליטים, כדי שהעמים הערביים יכירו בנו, — כי אז היינו מגיעים לשלום, והיינו מחדשים את קשרי הכלכלה והמסחר עם שכנינו הערביים, כפי שהיה הדבר בשנים עברו.

נוסף לחשיבות הפוליטית והבטחונית, יש חשיבות כל-כלית עצומה לשלום ישראלי-ערבי. בכיוון כזה צריכה להיות תכנית סרספקטיבית ישראלית, ויש לפעול למענה.

המצב הבינלאומי בן-זמננו, כאשר קיים מחנה סוציאליסטי אדיר המוכן והמוסוגל לעזור לכל עם ומדינה הלוחמים לעצמאות מדינית וכלכלית — פותח אופקים רחבים בפני מדינאים בעלי תבונה הדואגים באמת לעמם.

קיים קשר הדוק בין כלכלה ופוליטיקה. מדיניות של שלום, אי-תלות במעצמות המערב, נייטרליות — תפתח לפנינו שווקים עצומים בארצות הסוציאליסטיות ובארצות אסיה ואפריקה. לא רק נקנה מהן, אלא גם נוכל למכור להן באופן שווה. בניגוד לקשרינו החד-סטרניים עם ארצות השוק המשותף, שבמרכזו גרמניה המערבית, ועם ארצות הברית.

מי זה אמר שחוק הטבע הוא, או חוק האלוהים הוא, שצריכים להיות בנקים פרטיים? מדוע לא תהיה הכנסה למדינה מבנקים מולאמים? מי אומר שהחברות הגדולות

שותפים לדבר ואשמים בכך. מי במדינה לא היה שותף במירוץ של העלאת רמת החיים? מי לא דרש העלאת שכרו? ואיזה חוג לא לקח תחת כנפי חסותו סוג מסויים של עובדים ולא תבע עבורו העלאת ספר בינו לבין סוג אחר, או השוואת הפער? היה זה מירוץ שכולנו היינו שותפים לו, ולא שמעתי על מישהו שהתנגד לסיווג, ואפילו על מישהו שלא המריץ אותו למעשה. נוכחנו לדעת ברורות שהעלאת השכר לסוג עובדים מסויים איננה יכולה להיות לטיפולניה סקטורלית, זאת היא עבירה גוררת עבירה, אשר מן ההכרח הביאה לידי הידרדרות משקית.

הוכרנו קודם את הגורם של צמצום העליה כגורם נכבד בהאטת הפעילות הכלכלית. והיה רצוי להתעכב במקצת על הגורמים לדבר. הדבר לא בא באופן פתאומי. יש לכך סיבות עמוקות, ועלינו להבין אותן.

ודאי שהמצב הכלכלי בארץ הוא נתון חשוב בהגברת העליה או בהאטתה. אבל הרי הדברים ברורים לנו וצריכים היו להיות ברורים תמיד. לא יכולנו ולא נוכל להתחרות עם מדינות אחרות מבחינת שיפור המצב הכלכלי של העולה לארצנו. בלי מידה מסוימת של נכונות לווייתורים כלכליים תהיה הקליטה קשה בארץ, והתמריץ לעליה לא היה יכול להיות בהישג הכלכלי לפרט העולה. אלא היה צריך להיות מוכתב עלייזי בחירות אחרות.

לא הצלחנו ליצור אווירה של קליטה רוחנית, מוסרית וחברתית אצלנו. אבל לזה שוב שותפים כולנו, ולא תועיל הטלת חיצים בממשלה זו או בקודמת לה, על אייזיות התנאים האלה. והגורע ביותר הוא. שלא הצלחנו לחנך, לא בארץ ולא בגולה, להכרת מקומה של מדינת ישראל וערכה לעם היהודי כולו ולבני העם כפרטים. ובהעדר זה הרי אשמים כולנו. כמה עשרות בשנים מתעים המדריכים, המכוונים והמחנכים של העם הזה. הם מבטיחים לו חיים שלווים ושקטים של עם ככל העמים עלייזי נורמליזאציה. ולאחיה נורמליזאציה, נעשמה אותנו כעם בין העמים, ישנו עכשיו התוצאות, נעשה נורמלי אצלנו — ברוך השם, עדיין לא אצל כולנו — מה שהיה נורמלי אצל העמים האחרים.

הנה חוות דעת שפורסמה ב"הארץ" מיום ז' בטבת. פרופסור אלי גינצברג, מהאוניברסיטה של קולומביה, אחת הסמכויות העולמיות בענייני כוח אדם ונדידתו, קובע כי אם יוצרך אקדמאי להחליט אם יעסוק במקצוע שאליו התייך כונן ולשם כך לנודד לארץ שאינה מולדתו, או להישאר במולדתו ולהחליף את עיסוקו — התשובה ברוב המקרים תהיה שיעדיף המלומד את עיסוקו האקדמי.

ובני העם היהודי הופכים לנורמלים גם מבחינה זו, אם כי לא פעם בחירת מולדת חדשה פירושה התבוללות וטמיון. רבים מאתנו מאסו בהאחזת בחתונות, והתואה מכך היא שיש כאלה הבוחרים להם מולדת. לאחד — המקרה, לשני — המכונית, ולשלישי — אשת נכריה יכולים להיות הגורם לנטישת הקשר עם העם, מול בחירת נרץ החיים בתוך העם, תוך קרבות וויתורים אישיים.

נוסף על כך יש להצטער אף על זה שאין מפנים את תשומת הלב הראויה לאותו חוג שבו יכול להיות הפוטנציאל הגבוה יחסית לעליה, והוא החוג הדתי. היכן הם השגרירים הדתיים, השליחים המדברים בשפתם של היהודים הדתיים, אשר ימריצו את העליה מסקטור זה? קיים מרכז לתפוצות. הוא דואג לקשר של יהודים בגולה עם הארץ. אך אזכיר עובי דה קטנה בקשר לכך: אנו מעוניינים בכך שסטודנטים יהודים יבלו תקופת לימודים מסוימת לפחות במסדות ההש

צריכות להיות פרטיות? גם ארצות שאינן סוציאליסטיות מלאימות חברות הון ומקרישות לתקציב המדינה את הרווחים שלהן. מי זה אומר שיבוא ויצא צריכים להיות מקור לרווח של מאות מיליוני לירות לכמה עשרות משי פחות של מיליונים? מדוע לא תהיה רשות ממלכתית ליבוא ויצוא? אמצעים כאלה ותקציב בטחון ישראלי הגי נתי בלבד, ולא אזורי גלובאלי, צמצום תקציב הבטחון — אלה הם הפתרונות. כל השאר אינו אלא התרוצצות, הגמר שבת זה שמונה עשרה שנה, שלא פתרה שאלות יסוד. אמנם המשק גדל, אבל איננו עומד על רגליים איתנות, והוא עלול להתמוטט. אנו תלויים במידה מסוכנת וקיצונית בחוץ-לארץ.

הצעדים המידיים שיש לנקוט הם: הגדלת ההקצבות למשרד העבודה לצורכי עבודה, למשרד השיכון ליצירת עבודה ולפתרון בעיות דיור, וחקיקת חוק ביטוח מפני אבטלה.

חברי הכנסת, מתוך דברי חברי הכנסת יוצא, שכל הכנסת מציעה עכשיו חוק ביטוח מפני אבטלה. אני מתחיל לחשוש מפני אידייליה זו. חבר הכנסת שקדם לי, הקדוש תשעים ותשעה אחוז מדבריו לטובת משקיעי ההון, מיליונרים, לטובת כולם — פרט לעם העובד. בסוף דבריו אמר: אני בעד ביטוח מפני אבטלה. כאשר אנו מדברים על ביטוח מפני אבטלה, אנו מתכוונים קודם כל לכך של פועלים צריכה להיות עבודה, עבודה קבועה ופרודוקטיבית. ואם לא תיפתר השאלה בדרך זו, — אז ביטוח מפני אבטלה, אשר יאפשר לבני-אדם לחיות, אם הוא נאלץ להיות מחוסר עבודה בניגוד לרצונו. אבל גם את חוק ביטוח מפני אבטלה אין להפוך לדבר אשר במקום לעזור — עלול להיות לרועץ ולפטור את הממשלה מהאחריות לספק עבודה לדורשיה וקיום הוגן לעם העובד.

המר"ט. סנהדראי :

רשות ההיכר לחברה הכנסת כהנא, ואחריו — לחברה הכנ"ס אבנרי.

קלמן כהנא (פועלי אגודת ישראל):

גברתי הישבת-ראש, כנסת נכבדה. בשני כיוונים עיקריים משמעת הביקורת על התכנית הכלכלית של הממשלה, המשמשת יסוד לתקציב המדינה שאנו דנים בו. הביקורת בכיוון האחד אומרת, שהמצב המשקי הרע, אשר מן ההכרח גורם לחוסר רווחיות, להגדלת האבטלה ולצמצום הפיתוח המשקי, נגרם עלייזי הממשלה. הביקורת בכיוון השני אומרת, המיתון איננו דווקא הכרח המציאות, הוא לא בא מעצמו, אלא "אחם" תכנונת אותו, יצרם אותו כמו יריכס.

נדמה לי שהביקורת הזאת צודקת, אבל בשינוי קטן. הנראה לי מהותי למדי. אני מוכן לקבל את ההאשמה שה' מיתון תוכנן. אך אם הוא תוכנן — הרי היה הכרחי לתכנן אותו, והיה זה אולי הרגע האחרון לתכנן את המיתון. לא יכולנו להמשיך ולחיות בגן-עדן של שושים מבחינה כלכלית. ולכל היותר מבצקת השאלה למה לא תוכנן אותו מיתון במועד מוקדם יותר.

אמנם תוצאות התכנון עלו אולי על הצפוי. אך היה לכך גורם בלתי-נראה מראש, והוא הצמצום הגדול של העליה, אשר הצטרף להאטת הפעילות הכלכלית והגביר אותה במידה בלתי-חזויה מראש.

ובנוגע להאשמה שהממשלה הביאה לידי המצב המשקי הקשה אשר חייב את המיתון — נדמה לי שיש רק תשובה אחת: לא הממשלה לבדה הביאה לכך, אלא אנו כולנו

ידי עבודת שניהם. אבל יש הרבה מקרים שעובדים שני ראשי משפחה בדרג גבוה יותר, ואולי אפשר היה למנוע אבטלה אצל העובדים האקדמיים עליידי צמצום תופעה זו. ואולי דווקא בשטח השירותים נצליח עליידי זה לצמצם בתעסוקה ולהוריד האבטלה הסמויה שבשטח זה. יחד עם זה יש לבטל עבודה בשעות נוספות ויש לבטל את היתרי העבודה ביום המנוחה. יושג עליידי זה גם ההישג הסוציאלי, וירבו מפרנסים בישראל.

מחובתי להתעכב עוד בוויכוח הכללי על התקציב על שני ענינים צדיים. בשבוע שעבר התקיים ויכוח, במסגרת הצעה לסדר-היום, על אבטלה ומצוקה בבית-שאן. אינני רוצה להתייחס לפרשה כולה, אבל כמה מלים על מפעל ההזנה בבית-שאן.

משרד החינוך פרסם ביום י"ג שבט תשכ"ז, לפני כשנה, על דעת מרכז השלטון המקומי, תעריף מדורג לתשלומי הורים במפעל ההזנה. הטבלה מבוססת על הכנסה חודשית של המשפחה, מספר הילדים בה עד גיל שמונה-עשרה שאינם עובדים, ומספר הילדים האוכלים במסעדת בית-הספר. רשויות מקומיות נבקשו להקים ועדות הערכה ליד כל בית-ספר, אשר תבקענה, על סמך הנתונים האלה, את התשלום השנתי להורים בעד כל ילד. לפי טבלה זו יקבע כי משפחה שיש בה שבעה ילדים עד גיל שמונה-עשרה שאינם עובדים ומספר האוכלים במסעדת בית-הספר הוא שלושה, תשלם סך 25 ל"י לשנה בעד כל ילד, אם ההכנסה של המשפחה היא 500 ל"י לחודש. כלומר, לשישה ילדים מקסימום של 150 ל"י לשנה. ואני מדגיש "מקסימום", מפני שבמפורש נאמר בהוראות שהוועדות רשאיות להקטין את התשלום בדרגה אחת על סמך הכרה אישית של המצב הכלכלי והסוציאלי של המשפחה. היות והתשלום של 25 ל"י נבכה ממשפחה שיש לה שלושה ילדים אוכלים מתוך סך-הכל של שבעה ילדים שאינם עובדים, ובמקרה שהובא כדוגמה בכנסת מדובר על משפחה שיש לה תשעה ילדים שאינם עובדים ומהם שישה אוכלים, רשאית היתה הוועדה להקטין את התשלום לילד 15 ל"י לשנה, כלומר בסך הכל 90 ל"י לשנה. אם נדרש מאותו הורה לשלם 60 ל"י לחודש, הרי זה בפירוש בניגוד להוראות המשרד. נוסף לכך, שבשנת תשכ"ז השתתפה המועצה המקומית בבית-שאן במפעל ההזנה בסך-הכל ב־32,600 ל"י, ההורים וארגוני הנשים הכניסו לקופת המועצה סך של 43,400 ל"י, ומשרד החינוך והתרבות תמך במפעל בסכום של 220,000 ל"י. משרד החינוך והתרבות עושה את כל המאמצים שכל הילדים הנוקשים ייקלטו במפעל ההזנה, ואני מצטער לקבוע שהמועצה המקומית בבית-שאן לא הלכה בכיוון זה. היא סירבה לספק הזנה לילדי החינוך העצמאי שבמקום, מתוך הנמקה שאין היא מכירה בקיום בית-הספר הנ"ל, — דבר שאיננו בסכמיות כלל.

יצחק ה. קלינגהופר (גח"ל):
הדבר שארואני אומר הוא מאד חמור.

קלמן כהנא (פועלי אגודת ישראל):
נכון, זה מאד חמור. אני מקווה שהדבר יבוא על תי קונו עליידי משרד החינוך.

(חבר הכנסת ש. כהן-צידון קורא קרי-את ביניים)

דיברתי על הרשאי המקומית. אולי אתה שותף שם.

יצחק ה. קלינגהופר (גח"ל):
אדוני דיבר על הרעב בבית-שאן.

כלה הגבוהה במדינה. ומוצדק הוא וחוקי בהחלט שסטודנט מחוץ-לארץ הלימוד בארץ יקבל פטור ממס נסיעות עם סיום לימודיו. לעומת זאת, כשמיגיע ארצה בן ישיבה המתחבס מתורתה של ארץ-ישראל משך שנים והוא חוזר למקום מגוריו הקודם, הוא אינו זכאי לאותה הקלה. הרי גם הוא יכול להפוך לשגירה של ארץ-ישראל, והרי גם הוא נקשר בקשרים נפשיים עם המדינה. ולמה יקופח הוא לעומת הסטודנט הלימוד באוניברסיטה?

מתוך הכרת המצב היינו צריכים ליצור אווירה בארץ אשר תמשוך את העולה הדתי, שאליו עוד קל ביותר להגיע, אבל איננו יוצרים אווירה זו, אלא להפך. אוכיר רק את מיתר הנזק הגדולה לעליה מהמקטור הדתי על ידי וויכוח על ניתוחי מתים והשערויות הקשורות בכך, אבל אין ברצוני להתעכב על כך כעת.

כמוכן אין בידי תרופת פלא למניעת הירידה מן הארץ. ידוע לכולנו ההפסד הבסיסי שנגרם למדינה עליידי אותה ירידה, וההפסד הכלכלי המצטבר לה. אין עיני צרה, חס וחלילה, בסכומים שאנו משקיעים בחינוכו של כל צעיר המדינת ישראל הבחור בדרך המקובלת של חינוך חינוך וגבוה. אף כי מוכרח אני לקבוע, לצערי, שלא ניתנים לו התימוכין המספיקים כדי למנוע רבים מהם מירידה. אבל אותו תלמיד אשר כל מהות חינוכו היא קשר לעמו ולארצו, אותו בן ישיבה איננו זכאי במדינת ישראל לשכר לימוד מורג. והמוסד אשר בו הוא מתחנך איננו נהנה אלא מפרי רורים הנופלים משולחן הממשלה. אני שואל, ושאלתי זאת בוויכוח הקודם על התקציב: מאין ההצדקה המוסרית לאס ליה זאת? אבל אני שואל יותר מזה: האם אין לנו הכנה לכך שאנו צריכים ומחוייבים לפעול למען עצמנו?

פעם ניתנה תשובה שהמדינה מוכנה ומעוניינת לעזור בחינוכם של צעירים אשר המדינה זקוקה להם ולהכשרתם. כיום הנו עדים לכך שאחוז ניכר מהם עוזב את הארץ. ולעומת זאת אלה המקבלים הכשרה יהודית אמיתית, הקר שות אותם למדינתם, אלה אינם רשאים ליהנות מסיוע מקביל של המדינה. וזאת למרות שמחנכים ומכשירים בישיבות אלה משרתים נאמנים של הציבור בשטחים רבים ומגוונים, שלא אצטער עליהם כעת; הבהרה אותם בוויכוח על התקציב אשתקד.

בסיכום קטע זה מדברי ברצוני לחזור ולומר, שלא ממשלה זו או אחרת, אלא הציבוריות כולה אחראית במידה שווה, גם לצמצום העליה, מפני שלא דאגה ליצירת הנתונים אשר ימריצו אותה, וגם למשבר הכלכלי, מפני שהפכה את הצרכנות, את העליה של הפרט ברמת חייו הכלכליים, לחוות הכל.

וכמוכן, כאשר גורמים אלה יצרו את המשבר הכלכלי, לא היתה ברירה אלא המיתון, על כל החומרות שבו, שבא למנוע שואה כלכלית, חס וחלילה.

בכל אופן אנו עומדים עתה לפני מצב של אבטלה, אשר כפי שמוסרים לנו אף תגדל. המספרים נאמרו, ולא אצטער עליהם. בתקציב יש הצעות מסוימות, אשר מתפקידן לרסן את האבטלה. אבל הצעות אלה יתנו את אותו-ההון, ובעיקר בשטח פעולות הפיתוח, רק כעבור זמן-מה. ובינתיים הסבל גדול.

נדמה לי שבשעה זו מחוייבים אנו לנקוט גם באמצעים לא שמרניים, אשר אינם מקובלים בחברה שלנו. הציבור כולו נקרא לתרום את תרומתו למניעת האבטלה. יש לצמצם במידה ניכרת את עבודתם של שני ראשי משפחה. אינני מתכוון למקרים ששניהם עובדים בעבודת דחק או בעבודות עונתיות, אשר בקושי אפשר לפרנס בכך משפחה אף על-

אז ניסו עדיין האדונים אשכול וספיר להעמיד פנים כאילו הם שולטים במצב, שתהליך זה יבריא את המשק. הם לא הבינו כי ניצוץ קטן של אבטלה מוכרח להביא, בשדה הקוצים הישראלי, תבערה כללית. עכשיו, כשהתבערה היא בעיצומה, כשהיא מאיימת על ארמונות השלטון, הם נסים מן המיתון בבהלה.

כל אורח יודע למה גרם המיתון בחייו הוא: פחד, מצוקה, צמצומים, דאגה בתל-אביב, חרדה בדימונה, תת-תנונה בכית-שון. אבל גם בשפה כלכלית מופשטת אין הדברים נעימים יותר — למרות המאמצים הריטוריים של מר ספיר.

הנה המספר הקובע: התוצר הלאומי לנפש ירד בשנת המיתון באחוז אחד. אמנם היתה עליה ביצוא, כמקוה, אך לעליה זו לא היה כל קשר למיתון. היא נבעה מקונויגוסטורה חולפת בענף היהלומים, ומתנאים אקלימיים קשים אצל מתחירנו בשוק ההדרים. מר ספיר הכליכול לא גרם לא לזה ולא לזה.

העובדה הבסיסית היא, שהתפוקה לעובד לא עלתה, לא בתעשייה ולא בחקלאות. כושר ההתחרות של התוצר הישראלי קטן עוד יותר, בגלל יפוח ההוצאות בארץ עליידי הממשלה עצמה, שהביורוקרטיה המנופחת שלה מוצצת את לשד העצמות של תהליכי הייצור. כאשר התרענו על מצב זה לפני שנה — צחקתם, והיום אתם מודים בכך בעצמכם; מודים — וממשיכים להתחזק ולטפח עולקה מנגנונית זו.

חכמי האוצר לא ידעו לחשב את המהירות שבה תתגלגל המכונית במדרון. הם ציפו לאבטלה קטנה, שולית. היום מגיעים ממדי אבטלה זו לשבעים אלף מובטלים בקירוב, שהם 8% מכוח-העבודה בארץ. ולפי תחזיות האוצר עצמו נגיע, בסוף השנה הבאה, לאבטלה של קרוב למאה אלף איש.

זה מבהיל את מר ספיר. זה מבהיל עוד יותר את מר אשכול. זה מבהיל מפלגה אשר יש לה רק תכנית אחת בכל השטחים, וגם בשטח הכלכלי: להישאר בשלטון בכל מחיר; בכל מחיר שאנחנו נשלם.

לכן בא הקו העקבי של הוויג'זג" הרצוף. אחרי שנת "זיג" של מיתון, באה שנת "זג" של אינפלציה. אחרי שר האוצר "מיסטר זיג", שצמצם את הפעילות המשקית, בא עכשיו שר האוצר "דוקטור זג", שהולך להדפיס כחצי מיליארד לירות חדשות, ואולי בשנה הבאה יבוא שוב "מר זיג" ויגיד שיש יתר מדי כסף בשוק, יש אינפלציה ודרוש מיתון.

התקציב המוצע לנו הוא תקציב גרעוני מובהק. מר ספיר מודה בעצמו שתחזיות ההכנסות אינה ממשית. ממי יגבה את המסים, שאת שיעורם העלה בשנה שעברה, ושלא הגיעו בכל זאת לתחזית שלוש מנהל האוצר מודה בפה מלא, שכל סכום אשר לא ייגבה ממסים, ולא יבוא כהלואה מחוץ-לארץ, יודפס במרתפי בנק ישראל. מה ייעשה בכסף זה?

אנחנו מתנגדים לכל אבטלה. אנחנו רוצים במשטר שיוכרז את האבטלה כמו שאנו זוכרים את מניסות ימיי הביניים. לא במקרה היינו בבית הזה המדורבנים להנהגה מיידית של ביטוח מפני אבטלה. אולם חיסול האבטלה צריך לבוא באופן חיובי, עליידי הפעלת משק יצרני.

למר ספיר אין מושג איך בונים משק כזה. בוצעונו הזהב של האוצר: אין לו פרויקטים, ואין יכול להיות זהו אין תכנון כלכלי. אין מושג על שיעור הדולר הנחשב בענפים השונים, אין מחקר לגבי הכדאיות של ענפים שונים, ולגבי אפשרויות היצוא. לכן אין פיתוח — יש רק מה שקרוי

קלמן כהנא (פועלי אגודת ישראל):
נכון, דיברתי על כך.

שלמה כהן-צידון (נח"ל):

אני מציע שתפנה את תשומת לב הנהלת הקואליציה לכך.

קלמן כהנא (פועלי אגודת ישראל):

אני מביא זאת לתשומת לב אלה שהעלו את השאלה בצורה לא נכונה מעל במה זו. משרד החינוך והתרבות עושה את כל המאמצים לתקן את הדבר.

וכעת לענין השני. תביעה לתשלום פיצויים להרב הראשי לישראל, הגר"י אונטרמן שליט"א, אשר עבר מכהונתו כרב ראשי בתל-אביב לכהן כרב ראשי בישראל, נוצלה בצורה מבישה עליידי חוגים מסויימים העניינים את הדת. יש להצטער על שאלה שהיו צריכים להגיב, לא הגיבו בצורה חד-משמעית וברורה על הפגיעה הקשה כרב הראשי לישראל.

אני רוצה לקבוע, שאין זה מקרה ראשון שבו משלמים פיצויים למקבלי משכורת רמי-דרגה, העובדים מעבודה בשטח המוניציפאלי לעבודה בשטח הממלכתי. אני רוצה לקבוע, שרבו המקרים ששולמו פיצויים לא בדרך של חודש לשנה, אלא בדרך גבוה הרבה יותר, ושלוש ושלשה היו או בישראל. הניי משוכנע שהיו רבים שהיו מגיבים חריפות אילו היו כותבים כמו שכתבו במקרה דנן על ראש דת אחרת, להבדיל. אני משוכנע שהיו מוצאים דרך להגיב נגד פרחחים על הצורה העולבת שבה נהגו בחוצות ירושלים אילו היה מדובר בנושא משרה גבוהה אחרת. זכות לפיצויים היא זכות אלמנטרית של כל עובד במדינה הזאת, וגובה הפיצויים נקבע לא פעם בדרך של משאומתן. פגיעה גסה זו ראויה להוקעה גם מעל במה זו.

הנ"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לחברה-הכנסת אבנרי, ואחריו — לחבר-הכנסת מיקונים.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

כבוד היושב-ראש, חמישה-עשר חברי כנסת נכבדים, לפנינו מונח תקציב של פשיטת רגל.

לא רק פשיטת רגל כלכלית, אלא גם פשיטת רגל מחשבתית, רוחנית ורעיונית. פשיטת האיגל של ההנהגה, שחוללה מזמן להנהיג, המסוגלת רק להילחם בבדיחות.

לפני שנה נופף מר ספיר בפתק שעליו הופיעה מלת הקסם "מיתון". הוא העמיד פנים כאילו המציא תרופה מופלאה זו. היום מודה גם מר ספיר בדבר שידעוהו עד כה רק מתי מספר: לא הפתק הוא שיצר את המיתון, אלא המיתון הוא שיצר את הפתק. זה היה דומה לילד היושב במכונית המכונית התחילה להתדרדר במדרון, והילד צעק בשמחה: "אני נוהג, אני נוהג".

המיתון הוא תוצאה של משטר שאינו מתכנן, שאינו רוצה לתכנן, שאינו מסוגל לתכנן. משטר של פתקים, משטר של קבוצות לחץ, משטר של אלתורים, משטר פרוטקציוניסטי. מר ספיר מצא את עצמו, לפתע פתאום, כששורה של עבודות גדולות נסתיימו בעת ובעונה אחת. גמל אשדוד, הרחבת מפעלי ים-המלח, כבישים, בניית כרמיאל וערד, הבניה לעולים חדשים. בלוח של מר ספיר זה לא היה רשום, ואולי אין לו בכלל לוח במשרדו. לכן לא תוכנן מאומה לקראת יום הפסקת העבודות, לא תוכננה תעסוקה אלטרנטיבית, כך, למעשה, התחיל המיתון.

מר ספיר אומר: „המשק הישראלי אינו פועל בכל תא ותא שלו לפי תהליכים מנבוא. היום הפועלים בו, כמוהם כעובדים, אינם מתנהגים כחיילים בסך, שהמפקד מציעם לכל כיוון כרצונו“.

ואנו אומרים: „המשק הישראלי יתקדם בכיוון הנכון, ללא צורך בתכתיב ובהתערבות פיסית של הממשלה, אם יפעל בה תכנון ממלכתי עליון, המתווה את המסלול והעושה את ההתקדמות במסלול זה לכדאית גם ליומים וגם לפועלים“.

מר ספיר אומר: „במשק כמו שלנו, אפשר, מטבע הדברים, להכין תחזיות. אך אלה אינן גבוהות המתקיימות במדויק“.

ואנו אומרים: „אוי להנהגה הכלכלית, אשר ההיסך מכל תחזיותיה מתקיים במדויק“.

מר ספיר הוכיח, בתקציב ה„זג“ של השנה שעברה, כמו בתקציב ה„זג“ של השנה, כי אינו מסוגל להיתקס מכלכלת האנדרלמוסיה הפרוטקציוניסטית, כלכלת הבלבול הממלכתית, כלכלת התכתיב המאולתר.

כנגד אלה אנו מעמידים את רעיון המשק המודרני, המתוכנן, משק היומה המודרכת, המזדמן ליצירה ולמאמץ, והמשתלב כחלק אורגני בכלכלת המרחב והעולם.

הי"ר ט. סנהדראי:

הנאום האחרון בדיון היום — חבר הכנסת מיקונים.

שמואל מיקונים (מק"י):

גברתי הישבת-ראש, כנסת נכבדה. המשמעות האמיתית והתוצאה המעשית היחידה מהמדיניות הכלכלית של הממשלה, המשתקפת גם בתקציב לשנת הכספים 1967/68, היא הורדת רמת החיים של העמלים מצד אחד, והבטחת התנאים להתעשרות נוספת של בעלי ההון מצד שני, „מיתון“ ואכזלה לעובדים השכירים והבטחות מרחיקות לכת לבעלי ההון — זה המאפיין את הצעת התקציב החדש. כבעבר כן ביתר שאת בשנה הבאה תקיים הממשלה את „העיקרון“ שלפיו לוקח האוצר מ„עמך“ ומחלק מזה ביד גריבה סכומים ניכרים למיליונרים בפועל, ולאלה המתייצבים בחור על-יד משרד האוצר כציפייה למיליונים נוספים.

כל שאדם מקיף יותר את המשבר החמור הפוקד את הכלכלה הישראלית והחברה הישראלית, כלל הבעיות תחמורות הניצבות לפנינו, כן גדלה התדהמה מאותה שגרת תיות מוזיקה ומסוכנות, המאפיינת את מדיניות הכלכלית-סוציאלית של הממשלה, את כלל מדיניותה. לחינם מתחשע שר האוצר באשליה שמדיניות הכלכלית-סוציאלית של הממשלה היא רק „בלתי-פופולארית“, היא הרבה יותר מזו; היא חמורה הרבה יותר, המדיניות הזאת, הבלתי-פופולארית, הולידה אווירה של אכזבה, של מבוכה, של עצבנות, של מיירות בקרב אותם המינים בעיקר, שהבטיחו בבחירות האחרונות לכנסת את הרוב הדרוש להקמת ממשלת אשכול. המדיניות הזאת הולידה גם תחושה כמעט כללית בדעת הציבור הישראלי שיש צורך בשינוי, במפנה. זה לא סוד שיש מי שרוקם מזימות ריאקציוניות למען שינוי בכיוון עוד יותר ימני, עוד יותר מנוגד לאינטרסים של המוני העם.

אנו רואים חובה לעצמנו להזהיר בהודמנות זו את הממשלה, שבמרכזה שלוש מפלגות הפועלים, כי אם היא לא תשנה את מדיניותה שמאלה, לטובת המוני העשירים והשכבות העמיתיות, תחלה תסכנה של שינוי הממשלה ימינה.

חברי הכנסת, בעקבות פרסום „התקציב הלאומי“ לשנת 1967 אמר יועצו הכלכלי של שר האוצר מר זנדרבג,

תקציב פיתוח, שלא יקדם דבר, כי מה נשאר? נשאר ענף הבנין.

זה פשוט. בזה לא צריכים להשקיע מחשבה. את זה אפשר תמיד לעטוף בסיסמות דמוגיות של חיסול משכנות עוני, כיר שאיש לא יעז להרים את קולו נגד. אך מה זה, למעשה? מבחינה משקית זוהי השקעת סכסך באדמה, אילו הפעילו את מחצית מובטלי ישראל בהפירת בורות, ואת מתציתם השניה במילוי אותם בורות, היה הדבר עולה יותר כוול, וגורם לאותן תוצאות.

יש כיום לפחות 8,000 יחידות דיור פנויות. האדונים ספיר ובנטוב מתכוונים להוסיף על כך עוד 16 אלף יחידות נוספות, נוסף על 80 מיליון הלירות להקמת בנינים ממשלתיים.

מנחם יידיד (גח"ל):

יודע לך כמה אנשים עדיין גרים במשכנות עוני?

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

אני יודע היטב, אבל כל זה לא יוסיף אף דולר אחד ליצוא, לא יקדם אותנו אף בצעד אחד לעצמאות הכלכלית. להיפך, את הכסף הזה אפשר היה להשקיע ביצירת אלפי יחידות ייצור חדשות, שיגדילו את התוצר הלאומי לא בשנה אחת, אלא למשך כל שנות עתידנו.

כבוד הישבת-ראש, כאן אנו מגיעים אל העיקר. כל מס' כף בצה"ל לומד כי אסטרטגיה יעילה מבוססת על בחירת ציר מאמץ עיקרי. צריכים לקבוע מהו היעד המרכזי ולשעבד ולהכניע לו את כל שאר הפעולות. במלחמה הכלכלית, שהיא מלחמת העצמאות השניה שלנו, ציר המאמץ העיקרי הוא: ליצור ולייצא, מבלי להיות תלוי בשנור, מבלי להיות סמוכים על שולחן זרים. ליעד זה עלינו לשעבד את כל מחשבותינו וכל מאמצינו; כל השאר הוא משני.

מה לזה ולשלושת הספרים העבים המונחים לפנינו, לגלעד מונומנטלי זה של ייבוי מספרים?

במקום להויל את פעולות המשק עליי צמצום דראקוני של המנגנונים הטפיליים, במקום להוריד מיליארד לירות מנטל המסים המחניקים את הייצור, במקום להויל את הריבית, במקום לשעבד למתקפת יצוא גדולה את המיסוי, האשראי, ההשקעות — במקום כל אלה אתם ממשיכים בהחזקת רבבות פקידים מיותרים, בחלוקת השלל בין קבוצות הלחץ הפוליטיות כלכליות, בטיפוח פרוטקציוניסטים מכל הסוגים, פדרמנים וסורמפנים למיניהם.

כבוד הישבת-ראש, הדרך לבנין הכלכלה הישראלית היא כה ברורה, עד כי אנו מתקשים לפעמים להבין איך נעלם הדבר מעיני קברנטי הממטר קליפ. האם אין הם מבינים את אשר מובן לכל כלכלן מתחיל?

התחבטנו לא פעם בשאלה זו, והנה אנו מוצאים את התשובה בעמוד 17 בחוברת הכחולה של דברי שר האוצר בראשית ויכוח זה. זהו ה„אני מאמין“ של פשיטת הרגל הממלכתית, ומולה נציג את ה„אני מאמין“ של הכוח החדש.

מר ספיר אומר: „שואלים אותנו לא אחת — האם לא יכולנו להכין מראש מקומות קליטה לעובדים שנפלטו, וכך למנוע סבל מיותר? זוהי שאלה מובנת, אך יש בה משום התעלמות מהעובדות היסודיות של הדרך בה מתנהל משק מודרני“.

ואנו אומרים: ציתן היה להכין, צריך היה להכין, אילו ידעו מה ליצור. המשק המודרני מבוסס על תכנון, מושחת על תכנון, ואילו אתם מציגים טכניקה משקית שאבד עליה כל עוד כאשר קראתם עליה בתנועת הנוער.

ב־11%, מאכן נובע, כי שיעור הגידול של ההכנסות שלא משכר, כלומר מרווחים, יהיה גדול יותר. בד בבד עם הירידה הגדולה בחלקו של השכר בהכנסה הלאומית, יהיה חלקם של השכירים, כלם הכנסה גבוהה יותר מאשר בחמש השנים האחרונות. מה שמאפיין את התקציב החדש הוא, שמבחינת ההכנסות תיגבה תוספת המסים בעיקר מהשכירים דווקא, בעוד שחברות ההון ישלמו השנה עשרים מיליון לירות פחות מס הכנסה, כלומר ב־7% פחות, הרי השכירים ישלמו מס הכנסה ב־23% יותר ממה שישלמו השנה, ותחלקם בכלל ההכנסות ממס הכנסה יעלה ל־44%. חלקם של העצמאים במס הכנסה יהיה 26.6%, ואילו חלקן של החברות יהיה 23%.

לפי נאום שר האוצר צפוייה בשנת 1967, בנוסף לכל האמור לעיל, עליית שכר ממוצעת ותוספת יוקר בכלל זה בגבולות מקסימליים של 6%, פחות מאשר מחצית העליה שחלה בשנה זו.

נוסף לכך צפוייה בשנה זו העלאת הנורמות, הגברת פריון העבודה, בעוד אשר לפי קביעתו של י. מירון, מנהל המכון לפריון העבודה והייצור, הגורם העיקרי לפיגורן בפריון העבודה — אם קיים פיגור — הרי זו רמת הניהול של המפעלים.

צפוייה האטה נוספת בעליית רמת הצריכה הפרטית, הנובעת מקיומו של מחנה מובטלים גדול, אייזיבות של המחירים, בלם ממוצעת במדד מחירים לצרכן ב־5% בערך; המשך התהליך של חשיפת הייצור המקומי לתחרות השוק העולמי עליי הורדה של שיעור המכס, — דבר אשר יגרום להרס מפעלים קטנים ובינוניים ולפליטה נוספת של פועלים ועובדים. ואחרון אחרון — צפוי גרעון בתקציב הממשלתי, שינוע בין רבע לחצי מיליארד ל"ל, הכרוך בהדפסת כספים, בהתגברות האינפלציה אשר, יחד עם פנצי הרפליצה, יפגעו ברמת החיים של העמלים בראש וראשונה.

לעומת כל הגזירות האלה של מדיניות המיתון כלפי העמלים והשכבות העממיות, בישר שר האוצר שנה שהוא כינה אותה בשם "שנת הנעת גלגלי המשק מחדש", הממשלה תעשה זאת, לפי דברי מר ספיר, עליו הורמת אמצעים לכסי בעלי ההון, במחצית ידעוים שלא ידעוים בעבר, על קרוב למיליארד לירות שהוזרמו בעשור האחרון מתקציבי הפיתוח כהלוואות לבעלי ההון, מתכוננת הממשלה להוסיף בשנה הבאה עוד 350 מיליון ל"ל ליצואנים, ועוד עשרות מיליונים נוספים כמענקים ישירים למשקיעים זרים ומקומיים, חוץ מתן הטבות מרחיקות לכת על-פי "החוק לעידוד השקעות הון". וכך חוזרות הפרמיות ליצואנים בדלת האחורית ובשמות מצלצלים אחרים אל תקציב המדינה. אולם מן הראוי לבדוק באיזו מידה קידמו ויקדמו סבומים עצומים אלה את היצוא שלנו, ומהו בעצם המוחיר שאנו משלמים בדרך זו בעד תוספת היצוא.

כידוע, סך היצוא ב־1965 הגיע ל־752 מיליון דולר; התמיכה ליצואנים באותה שנה היתה 180 מיליון לירות. ב־1966 היה היצוא 865 מיליון דולר; התמיכה מהממשלה היתה 240 מיליון ל"ל. ולשנת 1967 צפוי יצוא של 980 מיליון דולר, לפי נחוני התקציב הלאומי, יוצא איפוא שבעוד שהיצוא גדל השנה לעומת אשתקד ב־15%, גדלה התמיכה ביצואנים באותו זמן ביותר מכפליים — ב־33%. ובעוד שבשנת 1967 צפוייה תוספת יצוא של 13.3%, הרי היצואנים יוכו בחוספת תמיכות של פי שלושה ויותר — 46%.

נשאלת השאלה: כמה עלתה וכמה תעלה תוספת היצוא לקופת האוצר? מי בעצם נתמך — היצוא או היצואנים? כי הרי היצוא הישראלי מתרכז בעיקר בכמה ענפים, אשר גם

במסיבת עיתונאים שנערכה ב־21 בדצמבר, כי "אם אפשר לדבר ב־1967 על מיתון, אין ספק שהוא מתבטא קודם־כל ביחס לשכר". נאום שר האוצר העיד אף הוא, שכייוון ההתקפה העיקרי של השלטון ושל ההון נשאר השכר ורמת החיים של העמלים. הן "התקציב הלאומי" והן הנאום של שר האוצר מוכיחים ללא צל של ספק, שאין כל כוונה להחזיר את המשק למצב של תעסוקה מלאה; בולטת בעליל המגמה להקטין את חלקו של השכר בהכנסה הלאומית.

אמנם, ה"לחץ הציבורי לרסן את האבטלה המתרחבת אילץ את הממשלה להגדיל בשנה הבאה את ההקצבות לפיתוח. אולם ההקצבות אלה יחד עם הרזרבה של 50 מיליון לירות השמורה לענין התעסוקה, אין תכליתן לחסל את האבטלה בשנת 1967. הממוצע של האבטלה אף יגדל בשנה הבאה מן הממוצע הגבוה של השנה הנוכחית. רק לקראת סוף שנת 1967 תצומצם, לפי המשוער, האבטלה ב־20%—25% לעומת השיא.

שר האוצר ניסח את הגישה הזאת באמרו בנאומו כי "השיבושים במשק אין לתקנם ללא אבטלה זמנית". אין אנו יודעים מהו המושג של "זמניות" אצל שר האוצר, אולם ברור לנו לחלוטין שגישתו היא גישה בורגנית נפסדת ומיושנת כאחת.

צא וראו: האבטלה בעיירות הפיתוח גדלה ב־89% בשמונה החודשים הראשונים של 1966. 3,640 איש ב־15 עיירות פיתוח נפלטו לאבטלה — לפי סקר התעסוקה והאבטלה מטעם הרשות לתכנון כוח אדם במשרד העבודה. הובטלו כ־7,000 פועלים ערבים. מהתעשייה נפלטו השנה 20 אלף עובדים, לפי הודעתו של מרכז המדור לתעשייה בוועד הפועל של ההסתדרות, אברהם ארד. רובם של הפועלים נפלטו מן התעשייה של מוצרי בנין, ובחלקם ממפעלים שנתקלו בקשיי יצוא.

הממשלה יודעת היטב כי שיתוק המשק בעקבות מדיניות המיתון, כי מצוקת רבבות המובטלים ומשפחותיהם מתנקשים קשות בקליטת עולים חדשים, פוגעים חמורות בעמלים בני עדות המזרח ובעמלים הערבים, מחרים את הפירוד העדתי והלאומי, בנוסף על העוול הסוציאלי, אולם למרות כל אלה יחד עם זאת היא גורה את גזירת האבטלה ומתכוונת להתמיד בה אף ורק כדי להוות לחץ להורדת המחירים של כוח העבודה ולהוות איום על העובדים שלא יתנגדו להורדת שכרם. שר האוצר, שהוא שר מכוח היותו אחד המנהיגים של מפא"י, מפלגת הפועלים הגדולה ביותר, לא נרתע מלהעלות על גס בנאום התקציב שלו את כוחה המרסן של האבטלה לגבי הדרישות הצודקות של העמלים, הוא לא בוש מללשף את שוט האבטלה כלפי אותם עמלים גופא אשר הבטיחו את מקומו בשלטון לא כדי שסייע להגברת ניצולם ומצוקתם, אלא להקלת סבלותיהם.

לאן מוליך כל זה? האם זה לא מוליך להעמקת הניגודים, להחרפת המאבק מצד המנוצלים והמקופחים נגד השלטון וההון? האין שקט הומני המעורר את התפעלותו של שר האוצר, האין הוא שקט שלפני סערה?

הגיעה העת גם לחוגים השליטים לראות נכוחה כי הגורם היסודי למשבר הכלכלי הפוקד עתה את המשק והחברה גם יחד הוא התלות בהון הגדול והשירות לו, המבנה המעוות של המשק, ושוב — בעטייה של אותה תלות, ועידוד ההתעשרות הקלה של בעלי ההון והרפתקנים למיניהם על חשבון האוצר, במקום עידוד העמל היוצר והנאמן.

חברי הכנסת. התחזית לשנת 1967 קובעת כי העליה בסך תשלומי השכר תהיה קטנה מהעליה בהכנסה הלאומית, שתגדל

לבעלי ההון, ליצואנים ולמשקיעים. כאב ומיתון, אבטלה ומצוקה, ניצול ודלדול — היו ונשארו מנת חלקם של העמלים בלבד.

ההתפתחות המשברית בשדה הכלכלה אצלנו בשנה האחרונה הוכיחה את כשלון המדיניות הכלכלית השלטת, שלפיה ניתן כאילו לפתור את בעיות המשק על-ידי הטלת תשלום מחירי כל הכשלוניות על השכירים. את המוצא מן המשבר הכלכלי יש לחפש לא במיתון הפעילות הכלכלית והצריכה, ולא בהגברת האבטלה, אלא בפיתוח יצרני של המשק וביצירתו של השוק המקומי, העשוי לשמש מסד איתן ליצוא, תוך ניהול מדיניות סוציאלית מתקדמת, שתעלה את חלקו של האוצר המדינה, וכל הלאומית, שתבטיח את הגנת זכויות העמלים ואת חופש המאבק המעמדי, — מדיניות שאין לקדם בלעדית כיום שום משק מודרני.

יש להבטיח את הדמוקרטיזציה של הכלכלה, את הפיקוח של העובדים על ההשקעות, על המחירים, על הרווחים, את שיתופם בניהול המפעלים, במצב הקיים, כשכל ההפסדים והסיכונים של סרה-החוזר רובצים על אוצר המדינה, וכל הרווחים זורמים ליצואנים — אין טוב והגיגי יותר מאשר להלאים את סחר-החוזר.

הבעיות הכלכליות והחברתיות שבהן נגענו, ואלה שלא הוזכרו בגלל מנבולות הזמן העומד לרשותי — קשורות קשר אמיץ לבעיות הפוליטיות. מדיניות עצמאית של אי-הזדהות עם אחד המהגות היריבים בעולם; מדיניות מכוננת לפתרון בדרכי שלום של הסכסוך הישראלי-ערבי על יסוד הכרה הדדית בזכויות הלאומיות הצדוקות של שני הצדדים, המשולבת במדיניות בטחונית הגנתית; מדיניות מכוננת להסכם בין-לאומי על קביעת המזרח-התיכון כאזור מפורז מנושק גרעיני — כיוון כזה היה מסוגל להוליך להקטנת ההוצאות הצבאיות הגדולות, להקטנת הגרעון במאזן התשלומים וצמצום הגרעון המסחרי, להקטנת עול המסים, להבטחת פיתוח משקי נרחב בעל מבנה נורמלי, להרחבת היצוא לשווקים נוספים — ובכך לצמצום היבוא ולקידום עצמאותו הכלכלית.

חברי הכנסת, במצב שנוצר, לא רק סכנות רובצות לפתחה של תנועת הפועלים הישראלית, אלא גם אפשרויות טובות וסיכויים טובים. פועלי ישראל, העם העובד בכלל, מגלים הבנה וכוח של התלכדות במאבק משותף נגד המדיניות האנטי-עממית של הממשלה. במקביל לכך הכרחי הוא הליכוד של כוחות השמאל הפועלי במאבק לא רק לאינטרסים השוטפים של העמלים, אלא גם לגורלה וייעודה של תנועת הפועלים שלנו אל מול פני ההתעוררות של כוחות הריאקציה והדימוגיה הסוציאליים.

מכל הטעמים שמניתי נגד הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1967/68 — אני מציע בשם סיעת מקיי להחזירה לממשלה.

הח"ר ט. סנהדראי :

חברי הכנסת, הישיבה הבאה ביום שני בשעה 16.00. ישיבה זו נעולה.

בלי תמיכות הוא יכול להתקיים. לפי הנתונים של התקציב הלאומי מתברר, למשל, כי בשנה האחרונה נוקפה על חשבון יצוא היהלומים למעלה ממחצית תוספת יצוא הסחורות. ואם לנכות מיצוא תעשייתי אחר את מכירת האניות והמטוסים, שבעדם ודאי שאין צורך בתמריצים — הרי יתברר כי כל התוספת ביצוא התעשייתי הסתכמה השנה ב-6 מיליון דולר. צאו וחשבו כמה עלתה לתקציב המדינה תוספת זו של 6 מיליון דולר ביצוא התעשייתי של השנה האחרונה, כאשר ידוע שהתמריצים התקציביים ליצואנים בלבד הוגדלו באותה שנה ב-50 מיליון ל"י.

שר האוצר בנאומו ומסמכי האוצר המצורפים לענין התקציב החדש מתעלמים „משום-מה“, כשהמדובר במכשולים לכושר ההתחרות של המשק מהפורענויות של הריבית, זו הרשמית וזו השחורה. פורענות זו אינה שונה לכל הדעות במאומה מן הארבה. האומנם לא יעשה משהו בנידון? האומנם לא ינקטו בצעדי פיקוח נמרצים על גובה הריבית הלכה למעשה?

ומן השאלה הזאת אני עובר לשאלת המשקיעים. עד היום אין נתונים על כך, כמה לירות הוסיפה הממשלה למעשה על כל דולר או לירה המושקעים לפי החוק לעידוד ההשקעות. אולם עתה אישרה הממשלה תיקונים מרחיקי לכת לחוק זה, העולים על כל מה שידענו עד כה. כעת באה הממשלה להוסיף על ההלוואות למפעלים מאושרים גם מענקים ישירים, שלא יהיה צורך להתזרים, וזה ריסטראקטיבית מתודת יולי 1965. במקרה זה אין ידה של הממשלה קמוצה כמו בעת שמדובר בעניני סעד או בקצבת הביטוח הלאומי. כאן ניגשת הממשלה לענין ביד רחבה ביותר. לפי החלטות הממשלה, בעל הון שיקים מפעל תעשייתי בגליל או בגלב, יקבל מענק אוטומאטי בשיעור של שליש ממה שהשקיע במכונות ובציוד, ובשיעור של חמישית ממה שהשקיע בבנין ובפעולות הפיתוח. וזאת — נוסף להקלות במסים הנהוגות גם כיום.

אם נביא בחשבון את ההלוואות שבעל ההון מקבל מתקציב הפיתוח, הרי עשוי להיווצר מצב שהוא לא יצטרך להוציא מכיסו אף פרוטה שחוקה אחת כדי להקים את המפעל שישא את שמו וישא לו ירווחים שאת שיעורם קשה למדוד, היות והשקעתו היא אפס או קרובה לאפס. רק תיקון זה של החוק לעידוד השקעות יעלה בשנה הקרובה למשלם המס הישראלי לא פחות מארבעים מיליון ל"י, נוסף על כמה מאות מיליוני ל"י המוצאות בתהליך ביצוע החוק לעידוד ההון על-ידי אוצר המדינה. הלוואות גדולות יותר, לפי הודעת שר האוצר בכנסת, יינתנו למפעלים באזור פיתוח מסוג א', אשר יגיעו — כולל המענק — לכדי 80% מההשקעה. וזה — בריבית נמוכה שלא תעלה על 6.5%.

יוצא איפוא כי ההשקעה של בעל המפעל תסתכם ב-20%. אולם, כפי שכבר קרה לא פעם בעבר, יכול בעל מפעל כזה להיות בעליו גם ללא כל השקעה, אם רק „נפח“ במקצת את חשבון ההוצאות להשקעה.

באחת — כאשר שר האוצר דיבר על כאבים קיימים ועתידיים בתוקף הביצוע של תכנית המיתון, לא התכוון

נספחות

א. סדר-היום לשיבות קכ"ז — קכ"ט

- א. שאלות. ח. חוק לביטול חוקים שנשנו, תשכ"ז—1966 (קריאה ראשונה).
- ב. הצעות לסדר-היום. ט. חוק להארכת תוקפן של תקנות-שעת-חירום (פיקוח על אניות) (תיקון), תשכ"ז—1966 (קריאה שניה ושלישית).
- ג. הצעות חוק של חברי כנסת (דיון מוקדם). י. חוק התקציב לשנת 1967/68, תשכ"ז—1967 (קריאה ראשונה).
- ד. חוק לתיקון פקודת המעסקים ברפואה, תשכ"ז—1966 (קריאה ראשונה) — דיון.
- ה. חוק לתיקון פקודת דופאי שניים (מס' 4), תשכ"ז—1966 (קריאה ראשונה) — דיון.
- ו. חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 10), תשכ"ז—1966 (קריאה ראשונה) — תשובה.
- ז. חוק המילוח (ביטוח חיים) (תיקון), תשכ"ז—1966 (קריאה ראשונה).

ב. הצעות לסדר-היום לשיבות קכ"ז — קכ"ט

333. י. ספיר (גח"ל): המצב בחברות הממשלתיות ומיני ועדת חקירה פרלמנטרית להגשת הצעות לתיקון המצב.
335. א. חביבי (הרשימה הקומוניסטית החדשה): המשך שפיכות הדמים בכפר כנא.
336. ע. דגני (רפ"י): המצב בחברות הממשלתיות לפי דו"ח מבקר המדינה.

ג. תיקון לתקנון הכנסת

1. במקום סעיפים קטנים (ב) ו-(ג) לסעיף 25 יבוא:
 „(ב) יושב-ראש הכנסת, באישור ועדת הכנסת, רשאי לקבוע את מספר הישיבות השבועיות וזמניהן, והוא רשאי, באישור כאמור, לבטל ישיבה, לקבוע ישיבה נוספת וזמניה — אם באחד הימים האמורים בסעיף
- קטן (א) ואם ביום חול אחר — ולקבוע את היום בו יסתיים כנס הכנסת, בשים לב לסעיף 31 לחוק יסוד: הכנסת.
- (ג) יושב-ראש הכנסת רשאי לשנות זמניה של ישיבה ולקבוע הפסקה של ישיבה.”

ד. הצעת חוק להארכת תוקפן של תקנות-שעת-חירום (פיקוח על אניות) (תיקון), תשכ"ז—1966

1. הארכת תוקף תוקפן של תקנות-שעת-חירום (פיקוח על אניות) (תיקון). תחילה של חוק זה הוא ביום י"ח בטבת תשכ"ז (31 בדצמבר 1966).
2. תחילה של חוק זה הוא ביום י"ח בטבת תשכ"ז (31 בדצמבר 1966).

ה. הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 10), תשכ"ז—1966

(הוגשה על-ידי חברי-הכנסת מ. ח. שטרן)

1. הוספת סעיף 180א
 אחרי סעיף 180 לפקודת מס הכנסה (2) יבוא:
 „180א. זכות השגה וערעור
 (א) החולק על סירוב פקיד השומה לפטור אותו ממקדמה, כולה או מקצתה, לפי הוראות סעיף 180, רשאי למסור תוך שבועיים לפקיד השומה השגה
- בכתב, והוראות סעיפים 150—158 יחולו, כאילו הוגשה ההשגה לפי אותם הסעיפים בשינויים המחוייבים.
 (ב) הגיש אדם השגה כאמור, יהיה חייב לשלם את סכום המקדמה המגיע ממנו ושאינו שנוי במחלוקת.
 (ג) נמסרה לאדם הודעה לפי סעיף 152(א) או לפי

(1) ק"ת תשי"ז, עמ' 804; ס"ח תשי"ז, עמ' 96; ס"ח תשי"ט, עמ' 15; ס"ח תשי"ד, עמ' 42; ס"ח תשכ"א, עמ' 164; ס"ח תשכ"ב, עמ' 92; ס"ח תשכ"ד, עמ' 140; ס"ח תשכ"ה, עמ' 156.
 (2) דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 6, עמ' 120.

החלטותיו האחרות של פקיד השומה הנוגעות לתשלומי מס, אין סמכות זו ניתנת להשגה או לערעור על פי הוראות הפקודה. הסעד היחיד העומד לרשות אדם הרואה עצמו מקופח על-ידי החלטתו של פקיד השומה, הוא בפניה לבית הדין הגבוה לצדק. הבעיה מקבלת משנה חשיבות לאור המצב הכלכלי הנוכחי.

על מנת להגן על האזרח, וגם למנוע פניות מיותרות לבית-הדין הגבוה לצדק, מוצע בזה התיקון דלעיל שכל מטרתו ליצור כלים להשגה וערעור ולהשחית את אופן קביעת שיעור המקדמות ותשלומיהן לאופן קביעת המס הסופי ותשלומיה. כעת קיימת בפקודה אנומליה, לפיה חמור מצבו של האזרח ככל הנוגע למקדמות — שמטבען הן תשלום על חשבון תוצאות עסקיות צפויות אך לא ודאיות — מאשר בנוגע למס סופי, שנקבע על בסיס תוצאות עסקיות קיימות.

סעיף 152(ב) בדבר סכום המקדמה שעליו לשלם, חייב הוא, תוך 15 יום מיום מסירת ההודעה או הצו, לשלם את יתרת המקדמה המגיעה ממנו לפיהם; ואם הגיש ערעור לפי סעיף 153 — את יתרת המקדמה שאינה שנויה במחלוקת.

דברי הסבר

מקודת מס הכנסה מחייבת אדם לשלם מקדמות על חשבון מס בו הוא עלול להתחייב בשנת המס השוטפת. שיעור המקדמות נקבע על בסיס הכנסותיו בשנות מס קודמות, אולם אם חלה ירידה ניכרת בהכנסותיו של הגיש, לא מגיע ממנו מס בשיעור תשלומי בשנה הקודמת. אמנם סעיף 180 לפקודת מס הכנסה מעניק לפקיד השומה סמכות לפטור אדם ממקדמה, כולה או מקצתה, אך שלא כדוגמת

ו. הצעת חוק סדרי העבודה בכנסת, תשכ"ז—1966

(הוגשה על-ידי חברי הכנסת י. נבון)

נקבעו סדרי העבודה כאמור, תנהג הכנסת לפי הנוהג והנהל המקובלים בה.

למעשה לא קיבלה הכנסת עד היום הזה תקנון כאמור, כי קובץ הכללים הידוע בתקנון עובד על-ידי ועדות הכנסת והונח על שולחן הכנסת מבלי שנתקבל פורמלית על ידה. הוא הדין—לגבי כל התיקונים שנעשו בתקנון כאמור. לכן מסתבר שאין כיום תקנון כמשמעותו בסעיף הנ"ל, אלא רק קובץ כללים המכיל את סדרי הנהגה והנהל המקובלים בכנסת כאמור באותו סעיף.

מצב זה אינו משיעור רצון והחוק המוצע בא על כן לאשר את התקנון הנ"ל כפי שעמד בתקפו ערב התכנסותה של הכנסת השישית (סעיף 1). עם זאת מוצע שכל תיקון בתקנון, לרבות תיקון שנתקבל בוועדת הכנסת (ולא בכנסת — ראה לעיל) אחרי התאריך האמור, יהיה טעון אישורה של מליאת הכנסת (סעיף 2).

דברי הסבר

סעיף 19 לחוק יסוד: הכנסת קובע לאמור:

„19. סדרי העבודה והתקנון

הכנסת תקבע סדרי עבודתה; במידה שסדרי העבודה לא נקבעו בחוק, תקבעם הכנסת בתקנון; כל עוד לא

ז. מסקנות ועדת הכלכלה בענין הסדר ענף המוניות

הצפיפות הקשה מנשוא והתורים הארוכים בקחים הע"י רוניים, וכן יש לתת יותר את הדעת על תנאי הנסיעה באוטובוסים.

3. ההעדה סבורה שאין להתייחס למוניות כאל רכב פרטי, אלא כאל כלי-עבודה, ויש לקבוע לגביהן אגרות ושיעורי מכס מופחתים, כנהוג לגבי האוטובוסים; על משרד התחבורה לקבוע בהתאם לכך קנה-מידה צודק לשיעורי האגרות והמכס שיוטלו על המוניות.

4. כלי-הרכב המקיימים שירות הולכת נוסעים בעל אופי ציבורי ראויים ליחס של עידוד מצד קובעי המדיניות הפיסקלית; בנסיבות אלה יש להעניק לשירותי המוניות תנאים מחאמים הדרושים להם למילוי שירותם למען הציבור, זכויות אלה צריכות להיות מותנות בכך שאר-גוני המוניות יקבלו עליהם גם את החובות הציבוריות המוטלות עליהם כדי שיוכלו ליהנות גם מהזכויות הנ"ל תנות להם כשירות ציבורי.

5. ההעדה ממליצה לפני משרד התחבורה לאפשר לבעלי

בישיבת הכנסת מיום ח' בכסלו תשכ"ז (21 בנובמבר 1966) הועלתה הצעה לסדר-היום על-ידי חברי הכנסת ב. אבניאל בענין הסדר ענף המוניות. הכנסת העבירה את הענין להעדת הכלכלה.

ועדת הכלכלה שמעה את שר התחבורה, את באי-כוח ארגוני המוניות, את נציגי הקואופרטיבים „אגד" ו„דן", ובסיומם הדיון באה לידי המסקנות הבאות:

1. ההעדה רואה בכל כלי-רכב שאינם פרטיים — אוטו-בוסים, משאיות ומוניות על כל סוגיהן — שירות לציבור. כל כלי רכב מסוג זה ממלא את תפקידו המיוחד בשירות הציבורי, לפי מבנהו, תכונותיו ויעודו, ובהתאם לכך הוא זכאי לעידוד השלטונות.

2. ההעדה רואה בשירות האוטובוסים יסוד מוסד לתחבורה ציבורית תקינה, כפי שקבעה במסקנותיה מחודש מאי 1964, והיא מציינת בסיפוק את ההתקדמות שחלה בחלק מהתחבורה הציבורית — במיוחד הבין-עירונית — בעוד שיש להכניס שיפורים ניכרים, כדי למנוע את

עוד פער בהוצאות התפעול, סבורה החברה כי יש למצוא דרך לתת הקלה נוספת — בצורה כלשהי — לבעלי מוניות בנזין.

7. החברה מפנה את תשומת לבם של בעלי המוניות, כי עליהם להקפיד יותר על האחזקה התקינה של הרכב, הן מבחינת הכושר המכני שלו והן מבחינת המראה הפנימי והחיצוני של המכונית. יש לתת את הדעת על כך, כי אחזקה תקינה מחייבת גם התקנת אביזרי בטיחות בתוך המכונית.

8. יחד עם ביצוע המלצות החברה הנ"ל יהיה על בעלי מוניות השירות לקבל עליהם הסדר מתאים בענין מיקום תחנות לשירות המוניות, שייקבעו בהתחשב עם נוחיות הנוסע וצורכי התנועה ברחובות. תחנות אלו ייקבעו על ידי הגורמים הממשלתיים והעירוניים בשיתוף ארגון המוניות.

החברה מוצאת לנכון להמליץ גם על הצורך לדרוש מבעלי המוניות להקפיד על תדירות הנסיעות בקווי מוניות השירות, וכן לשמור על מחירי הנסיעות לפי ההסדר בנידון עם משרד התחבורה.

9. החברה ממליצה לפני משרד התחבורה להקים ועדה משותפת עם ארגוני המוניות, שמתפקידה יהיה לפקח על מילוי החובות שוטלו על בעלי המוניות לקיום שירותם הציבורי, וכדי לחפש במשותף את הדרכים הנאותות לביצוע המלצות ועדת הכלכלה.

המוניות המיושנות לחדש את רכבם על מנת לייעל את שירותם ולשפר את תנאי הנסיעה בהן, בשים לב לכך שציבור גדול של נוסעים משתמש בהן יום-יום. בהסדר זה יש לכלול גם את מוניות הדיוול. על משרד התחבורה לתת את הדעת על כך, שבעלי המוניות יבצעו את ההוראות הקיימות בענין מילוי תקנות חוק כנוביץ למניעת פליטת עשן בעת חידוש רכבם כאמור.

הוועדה מציינת בסיפוק את ראשית הפעולה שנעשתה בנידון זה על ידי הממשלה בהקמת קרן לחידוש משק המוניות, כפי שנמסר להודעה על ידי שר התחבורה, והיא ממליצה שקרן זו תוגדל בהדרגה ותכלול את כל סוגי המוניות: בעלי המוניות נקראים לשתף פעולה בהפעלת הקרן, על ידי הפרשת סכומים מקבילים להקצבת הממ"שלה, לתועלתם הם ולטובת ציבור הנוסעים, באופן שהרכב הישן יוחלף תוך זמן סביר וייקבעו הסדרי קבע להחלפת כל הרכב במועדים שייקבעו.

6. הוועדה עמדה על בעיית הפער שנוצר בהוצאות התפעול של מוניות בנזין לעומת מוניות דיוול, בשל העלאת מחיר הבנזין בראשית שנה זו. עם זאת רשמה לפניה החברה את הודעת שר התחבורה, כי תעריפי הנסיעות במוניות הבינ-עירוניות (שהן בעיקר מוניות דיוול) הועלו ב-10%, בעוד שהתעריפים במוניות העירוניות (שהן בעיקר מוניות בנזין) הועלו ב-19% בראשית השנה. ההעלאה בשיעור זה של התעריפים לקחה במידת-מה בחשבון את העליה במחיר הבנזין. אולם הואיל ונשאר

הצעת מיעוט

ע. דגני מציע את המסקנות הבאות:

1. החברה סבורה כי השירות הטוב והיעיל להולכת נוסעים מחייב קיומו של ענף המוניות.

2. החברה סבורה כי הסדר ענף המוניות צריך להיות מודרך על פי העקרונות הבאים:

א. התאמת פעילותן של המוניות לייעודים קבועים.

ב. חלוקה הוגנת של הזכויות והחובות בתחומי הרישוי

והמיסוי בין ענף המוניות לשירותי האוטובוסים, במידה שאינם פוגעים בצורכי רוב ציבור הנוקדים לשירות נסיעות ציבורי.

ג. דאגה ושמירה באמצעות מבנה תעריפים וקרנות על בטיחות, כושרו התקין ואפשרות חידושו של רכב המוניות.

סיכום הישיבות

ט. י. נכון הגיש הצעת חוק סדרי העבודה בכנסת. ב. אוניה (יו"ר ועדת הכנסת) השיב להצעה.

הוחלט: להעביר את הצעת החוק לוועדת הכנסת.

י. צ. צימרמן הגיש הצעת חוק סגירת עסקים (נועש קיץ), תשכ"ו—1966. סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר השיב להצעה.

הוחלט: להעביר את הצעת החוק לוועדת הפנים.

ישיבה קכ"ח (יו"ר בטבת תשכ"ז — 27 בדצמבר 1966)

היו"ר — ר. הקטין; י. נכון.

א. סגן מזכיר הכנסת א. צידון הודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

ב. השרים השיבו על שאלות בדבר: תוכנות שנמחקו מחשבונותיהם של מפעלים שהמשלה שותפה בהם; חובותיו של מלון "נאות מדבר" לממשלה; הנפקת איגרות חוב לשם גיוס אמצעים לאוצר; כדאיות השימושים השונים בכוח ובחום במשק הבית; הלוואה למפעל להרכיב בת רכב בנצרת; יציאת הממשלה מן ההשתתפות בחברת "תיעוש"; ביצוע המלצות ועדת ויתקון לתיקון מערכת מסי הרכוש; פציעת שני ילדים מכפר קרע עלידי מוקש; רימונים שנמצאו בכפר טייבה; מניעת רשיון כניסה לאלקוש ממר יוסף דאוד הלון; תיקוני הצנורה באנציקלופדיה העברית.

ג. בהמשך הדיון על חוק התקציב לשנת 1967/68, תשכ"ז—1967 (קריאה ראשונה), השתתפו: י. בדר, ע. גוברין, מ. חוני, א. י. אלמוגי, ו. צור.

ד. ב. אוניה (יו"ר ועדת הכנסת) הודיע על חילופי גברי בוועדת החוק והכספים.

ישיבה קכ"ט (ט"ו בטבת תשכ"ז — 28 בדצמבר 1966)

היו"ר — ט. סנהדראי.

א. השרים השיבו על שאלות בדבר: מחירי טיסה לישראל; הצעת החדשה של המהנדס זרחין להמתקת מי ים; עדותו של מר יעקב אייזנברג במשפטם של הפושעים הנאצים האחים מאור בוניה; טיפול המשטרה בתלונתו של מר אורי אורן נגד קולנוע "מקסים" בתל-אביב; טיפול המשטרה בתלונתו של מר נ. זהבי נגד שומרי ראשה של הגברת מרים אשכול; גרירת מכוניות עלידי המשטרה תוך פריצת הדלת; עובדים של משרד הבטחון כשומרי ראשה של רעיית ראש הממשלה; שיבושי תנועה בדרכים עקב מלאכתם של חוקרי תאונות; תגובת משרד החוץ על ספרו של הגנרל פון הורן; היחסים בין עובדי משרד החוץ ובין הגנרל פון הורן בזמן שהותו בארץ; יציאתם של נציגי הארגון הבינלאומי לתעופה אזרחית מישראל בלי חותמות ישראליות בדרכוניהם; שגרירות ישראל בצרפת; ממשלת ישראל וועדת שביתת הנשק ישראל—סוריה; אומן הרכוש השדוד והנוקים החומריים שגרמו הנאצים לעם היהודי; חלקה של ישראל במניעת הנסיון לפיצוץ גשר בזמביה.

ב. סגן מזכיר הכנסת א. צידון הודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

ג. בהמשך הדיון על חוק התקציב לשנת 1967/68, תשכ"ז—1967, השתתפו: ו. שם-טוב, י. גולן, ש. לורנץ, מ. וילנר, ק. כהנא, א. אבנרי, ש. מיקוניס.

ישיבה קכ"ז (י"ג בטבת תשכ"ז — 26 בדצמבר 1966)

היו"ר — ק. לוז; ד. נצר.

א. סגן מזכיר הכנסת ח. ליאור הודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

ב. השרים השיבו על שאלות בדבר: פיצויי פרישה לרב הראשי הגרמני אונטרמן; משכורתו של הרב הראשי לתל-אביב ופיצויי פרישה בשביליו; שיעור חוקי של פיצויים לרב הפורש מכהונתו; תשלומי "ימים אבודים" ואש"ל לחברי המועצה המקומית עתלית; קריית-המלאכה החדשה בתל-אביב; נזכי משכרם של עובדי עיריית תל-אביב יפו לקרן הבניה של בית עובדי העיריה; תורים ארוכים בלשכת העליה ומרשם התושבים בחיפה; פחי אשפה ליד גן-הילדים שברחוב אדם הכהן 9 בחיפה; הצגת ספחים של סרטים האסורים לבני הנעורים; עמלה על גביית מס המים בבנק הדואר; המצב התברואי בנפת אשקלון; קיוסקים עלידי כנסיות בנצרת; נערה ירדנית שנחארה לתושב ישראל; אספקת מים וחשמל לעיספיא; הונחה בבית-הספר היסודי בליפתא תחתית; זוהמה ליד גן-הילדים שברחוב אדם הכהן 9 בחיפה; בניית בית-ספר בלי אולם להתעמלות; אורחותם של הקטינים מרק ומרים אלדד; מקרים של עבירה על חוק הדגל והסמל, תש"ט—1949; אופן המסירה של חוספת אגרת העברת מקרקעין ממשרד המשפטים לרשויות המקומיות; מניעת דרכון ישראלי מן הגברת נלי מילר; שינוי ציון הלאום בתעודת הזהות של מרת נ. מילר.

ג. בהמשך הדיון על חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מ' 10), תשכ"ז—1966 (קריאה ראשונה), השיב שר-האוצר פ. ספיר למתווכחים.

הוחלט: להעביר את החוק לוועדת הכספים.

ד. שר-האוצר פ. ספיר הביא לקריאה ראשונה חוק המילואה (ביטוח חיים) (תיקון), תשכ"ז—1966.

ה. י. ספיר וע. דגני הגישו הצעות (נפרדות) לסדר-היום בדבר המצב בתכרות הממשלתיות. שר-האוצר פ. ספיר השיב להצעות. ש. מיקוניס הציע להעביר את הענין לוועדה.

הוחלט: להסיר את הענין מסדר-היום.

ו. א. חביבי הגיש הצעה לסדר-היום בדבר המשך שפיכות הדמים בכפר כנא. שר-המשטרה ב. ש. שיטריט השיב להצעה. א. אבנרי הציע להעביר את הענין לוועדה.

הוחלט: להסיר את הענין מסדר-היום.

מ. סורקים מסר הודעה בדבר הימנעותו סיעתו מהצבעה.

ז. ב. אבניאל (יו"ר ועדת הכלכלה) הביא לקריאה שניה חוק להארכת תוקפן של תקנות-שעת-חירום (פיקוח על אניות) (תיקון), תשכ"ז—1966.

הוחלט: לקבל את החוק.

ח. מ. ת. שטרן הגיש הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 10), תשכ"ז—1966. שר-האוצר פ. ספיר השיב להצעה. מ. ח. שטרן השיב לדברי השר.

הוחלט: להסיר את הצעת החוק מסדר-היום.

א. אבנרי מסר הודעה בדבר הימנעותו מהצבעה.

תוכן הענינים

עמוד

הישיבה המאה-ושלושים של הכנסת השישית (כ' טבת תשכ"ז — 2 ינואר 1967)

717	א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת
	ב. שאלות ותשובות
717	1. סילוק תקלות בקשר הטלפוני הבין-עירוני עקב גשמים
717	2. הגדלת מספר המהנדסים המועסקים בשירותי הדואר
718	3. בירורים בענין הקמת בתי זיקוק באילת
718	4. הליכים משפטיים עקב הפגנה של חברי העולם הזה—כוח חדש
718	5—6. בעיית התרת קשר גישואין בין בני עדות דתיות שונות
719	7. זירוז הטיפול בבקשות לפטנטים
719	8. העלאת דמי חניה באזור תל-אביב
720	9. צמצומים במנגנוני רשויות מקומיות
720	10. הרחבת כביש הגישה מתל-אביב לבתי-ים
720	11. סיבת כיבוי בלתי-יעיל של דליקה בבנין „סתה" בתל-אביב
720	12. קביעת סדרי הצבעה באניות ישראליות בבחירות לכנסת
721	13. נתונים על הנשירה מבתי-ספר יסודיים ונקיטת אמצעים למניעתה
721	14. סיבת איסור הפצתו ומכירתו של ספר שחובר על-ידי מר דן עומר
721	15. עמדת משרד החינוך והתרבות לגבי פרשת בנין הפקולטה להנדסת מכונות בטכניון בחיפה
	ג. התפטרות שר-המשטרה ב. ש. שיטתית מהמשלה; מסירת תפקיד שר המשטרה לשר א. ששון, שיחול לכהן בתפקיד שר הדואר; צירופו של חבר-הכנסת י. ישעיהו-שרעבי לממשלה
722	
742	ד. הצהרת אמונים של השר י. ישעיהו-שרעבי

הישיבה המאה-ושלושים-ואחת של הכנסת השישית (כ"א טבת תשכ"ז — 3 ינואר 1967)

	א. שאלות ותשובות
743	1. הוצלת מחירי האירוח לתיירים
743	2. נקיטת אמצעים לעידוד התיירות לישראל
743	3. אמצעים להגדלת התיירות לישראל
744	4. פעולת הסברה לשם קיום זרם התיירות לישראל
744	ב. חוק התקציב לשנת 1967/68, תשכ"ז—1967 (קריאה ראשונה) — המשך הדיון

הישיבה המאה-ושלושים-ושתיים של הכנסת השישית (כ"ב טבת תשכ"ז — 4 ינואר 1967)

	א. שאלות ותשובות
769	1. פעולות להגדלת התיירות לארץ בחורף
769	2. כדאיות הרחבתם של מפעלי ים-המלח
770	ב. חוק התקציב לשנת 1967/68, תשכ"ז—1967 — המשך הדיון

נספחות

790	סדר-היום לישיבות ק"ל—קל"ב
-----	-------------------------------------

791	סיכום הישיבות
-----	-------------------------

